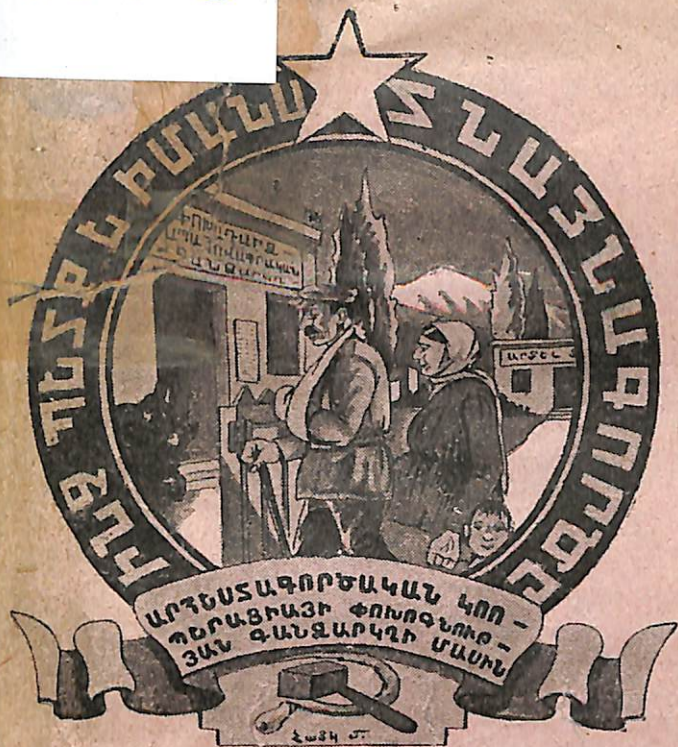

26. 448

ՏԱՐԼԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵ՛Ք

II

„ՀԱՅՏՆԱՐՓՈՒՄ“

ԿԱՆՈՆՆԵՐ ՅԵՎ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՅԵՐԵՎԱՆ

1929

12 AUG 2013

26998

15 JAN 2010

Գրականությունը ըստ յերկրների միացեք

№ 1 ՏՆԱՐՓՈՒԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 1

334.64

Կ. 63 Ա. Ի. ՎԻՇՆԵՎԵՑԿԻ

ԻՆՁ ՊԵՏՔ Ե ԻՄԱՆԱ

Տ Ն Ա Յ Ն Ա Գ Ո Ր Ծ Ը

Արհեստագործական կոոպերացիայի
Փոխգնուրյան Գանձարկղի մասին

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅՏՆԱՐՓՈՒԻ
Ա ՄՅԱՍՆԻԿՈՒԹՅՈՒՆ
Անվան
Публичная Библиотека
15284-52

ՏՊԱՐԱՆ ՀԵՐՄԵՍ
ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅԱՆ,
ՄԱՐԲՍԻ ՓՈՂ. № 29
ԳՐԱՌԵՊ. № 2797բ.
ՏԻՐԱԺ 2000

ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾՆ ԻՆՉ ՊԵՏԲ Ե ԻՄԱՆԱ ՓՈԽԱԳԱՐԶ ՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՂԻ ՄԱՍԻՆ

Ամեն անայնագործ և արհեստավոր, անշուշտ, լսած կլինի արհեստագործական կոոպերացիայի կազմակերպած փոխադարձ ոգնության գանձարկղի մասին: Միայն թե, յուրաքանչյուր անայնագործ և արհեստավոր դեռևս չդիտե, ինչպես վոր պետք է, թե զա ինչ կազմակերպությունն է, ինչ խնդիրներ կան նրա առջև դրված և ինչ նպատակներ է հետապնդում նա: Յեվ սալայն, յուրաքանչյուր անայնագործի և արհեստավորի համար շատ կարևոր է իմանալ այդ բաները:

Հենց դրա համար ել այս գրքույկի մեջ մենք կխոսենք այդ գանձարկղների մասին, թե ինչի համար և ինչպես են կազմակերպվում, թե ով է ղեկավարում և վերահսկողության յենթարկում այդ գանձարկղները, ինչպես են կառավրվում աշխատանքները և անայնագործին ու արհեստավորին ինչ են տալիս:

1. Աշխատավորների անապահով վիճակը յեվ փոխադարձ ոգնությունը

Բանվորները, բառրակները, ծառայողները, անայնագործներն ու արհեստավորները, վորոնք ապ-

րում են իրենց սեփական աշխատանքով և այլ աղքատներից յեկամուտ չունեն, նրանք կարող են իրենց ուտելիքի, հագուստի, բնակարանի և այլն պահանջները բավարարել այն ժամանակ միայն, յերբ աշխատում են և իրենց աշխատանքի համար վարձատրություն ստանում այս կամ այն ձևով (փողով, մթերք և այլն)։ Իսկ աշխատելը, մարդ կարող է, իհարկե, մինչև այն ժամանակ միայն, քանի դեռ ընդունակ է աշխատանքի, այսինքն քանի դեռ ուժ և առողջություն ունի։

Սակայն, դժբախտաբար, կյանքի մեջ շատ պատճառներ են լինում, վորոնք աշխատավոր մարդու ուժերը խլում են և առաջ բերում աշխատունակության կորուստ։

Այդ պատճառներից պիտի համարել բազմատեսակ հիվանդություններ, փասվածքներ և ծերությունը, վորի հետևանքը լինում է աշխատունակության կորուստը։ Իսկ կանանց մեջ՝ հղիության շրջանը ծննդաբերությունից առաջ, ծննդաբերության ժամանակ, ինչպես նաև վորոշ ժամանակ ծննդաբերությունից հետո, և այլն։

Այս դեռ բավական չէ։ Իր պահանջները բավարարելու հնարավորության համար մեն-մենակ առողջություն և աշխատունակություն ինչ կարող է տալ աշխատավորին։ Իր պահանջների բավարարությանն անհրաժեշտ յեղած փողը ձեռք բերելու համար նա դեռ պետք է հնարավորություն ունենա իր բանվորական ուժը վորևեք քանի ծառայեցնել, նա դեռ պետք է աշխատանք ունենա։

Յեւ սակայն, կյանքի մեջ շատ է պատահում,

վոր կատարյալ առողջ և աշխատունակ մարդ իր ուժերը վոչ մի բանի ել չի կարողանում ծառայեցնել, այսինքն աշխատանք չի ունենում։

Պատահում է, վոր վարձու բանվորը կորցնում է իր աշխատանքը, գործազուրկ է դառնում։ Պատահում է, վոր տնայնագործը և արհեստավորը իր աշխատանքների համար հումույթ չի ունենում, կամ պատվեր չի լինում։

Յեթե ուրեմն աշխատավոր մարդը վաստակ չի ունենում, վոր անհրաժեշտ է իր գոյության համար, ապա և նա շուտ կամ ուշ ընկնելու յե ծանր կարիքի մեջ։ Բանվոր, ծառայող, տնայնագործ և արհեստավոր, ըստ նրանք, վորոնք ապրում են միայն իրենց սեփական աշխատանքով, յերբեք չեն կարող հանգիստ աչքով նայել իրենց ապագայի, նույնիսկ ամենամոտավոր ապագայի վրա։

Այսոր, թե ինքն և թե իր ընտանիքը ուտելիք ել ունեն, հագուստ ել, բնակարան ել, բայց եզուց գալիս և հիվանդություն, դժբախտություն է պատահում, անգործ է մնում, ընտանիքի կերակրողը մեռնում է, և անհ իր ամբողջ բաղժն ել շուտ է գալիս։ Այսպես ուրեմն, բանվորը, իր ամբողջ կյանքի ընթացքում տանջվում է այդ անապահով վիճակից, վորը ամեն ոք և ամեն ժամ սպառնում է նրան կաշիքի մեջ քցել, քաղցած թողնել կամ սառած։

Այդ մշտական սպառնալիքից աշխատավորներին ազատելու համար խորհրդային իշխանությունը մի շարք որոշումներ է հրատարակել բանվորների ու ծառայողների սոցիալական ապահովագրության մասին և տնայնագործների ու արհեստավորների փոխադարձ

ոգնութեան վերաբերմամբ: Այդ որենքներն շնորհիվ, հիվանդութիւնը, հաշմանդամութիւնը, ծիրութիւնը, գործազրկութիւնը և այլն, այլևս այնքան սարսափելի չեն խորհրդային Միութեան աշխատավորների համար, քանի վոր սոցիալական ապահովագրութեան և փոխադարձ ոգնութեան կազմակերպութիւնը նրանց համար դարձավ մի գործավոր դարման իրենց անապահով վիճակի դեմ:

2. Ի՞նչ բան է փոխադարձ ոգնութիւնը

Ի՞նչ բան է փոխադարձ ոգնութիւնը: Այս հարցին լավ կլէնի պատասխանել որինակով:

Յերևակայեցեք, վոր արտելի անդամ Միսկարյանը՝ ընդհանուր արհեստանոցում աշխատելիս՝ ընկավ մեքենայի տակ, թեք կտրվեց ու դարձավ հաշմանդամ: Պետրոսյանը, վոր այդ ժամանակ արհեստանոցում աշխատողներին հսկում էր, սկսեց Միսկարյանի ընտանիքի ոգաին նվիրատվութիւն հաժաքել՝ սրանից մի շահի, նրանից յերկու, մյուսից տասը: Յեւ վորովհետեւ դժբախտութիւնը պատահեց ճիշտ այն ուրը, յերբ ոռձիկ էլիւլ բաշխում, զրա համար ել Պետրոսյանը կարողացավ մոտավորապէս հարյուր ուսուրի հաժաքել և Միսկարյանի ընտանիքին տալ:

Յեւ այս յեղով անս փոխադարձ ոգնութիւն, միայն թե մի այնպիսի փոխադարձ ոգնութիւն, վոր կատարելապէս պատահական էր և անկազմակերպ:

Այդ ոգնութիւնը պատահական և անկազմակերպ էր այն պատճառով, վոր այնտեղ պատահաբար գրտնվեց այդ բարի մարդը՝ Պետրոսյանը, վորնեղութիւն

հանձն առավ հանգանակութիւն կատարելու, ինչպէս նաեւ պատահաբար հավաքվեց մոտ հարյուր ուսուրին, վորովհետեւ հենց նվիրատվութիւնն էլ պատահական էր, մեկը տվեց մի ուսուրի, մյուսը՝ կես ուսուրի, յերջորդը՝ քառորդ ուսուրի, իսկ չորրորդը վո՛չ մի բան ել բաժնեց:

Իհարկե, ամեն մարդ հասկանում է, վոր այդպիսի անկազմակերպ փոխադարձ ոգնութիւնը հենց միայն նրա համար, վոր անկազմակերպ է, չի կարող լուրջ դարման համարվել մարդկանց անապահով վիճակի դեմ:

Դրա համար ել, աշխատավորները՝ ձգտելով ազատվել իրենց սպառնացող անապահով վիճակից՝ հենց են գլխից արդեն ձեռնարկեցին կազմակերպչական բնույթ տալ փոխադարձ ոգնութեանը: Բանվորները, արհեստավորներն ու մյուսները աշխատավորութեան փոխադարձ ոգնութեանն այդպիսի կազմակերպչական բնույթ տվին հենց նրանով, վոր այս կամ այն դժբախտութեան դեպքում ոգնութեան հասնելու համար անհրաժեշտ յեղած միջոցներն սկսեցին հաժաքել վո՛չ թե դժբախտութիւն պատահած բոլելին, այլ առաջուց. և հաժաքած միջոցներն ել գործադրեցին վո՛չ թե պատահաբար այնտեղ գտնված մի քանի մարդու՝ Պետրոսյանի ձեռքով, այլ նույն աշխատավորներին խմբից հատկապէս ընտրված մի վորոշ կուլեկտիվի ձեռքով, իրրե վարչական մարմին (վարչութիւն, բյուրո և այլն), վոր աշխատում է ամբողջ կուլեկտիվի կողմից առաջուց մշակած կանոններով:

Հենց այս ձեռով ել, դեռ հին ժամանակներ, առաջ յիկան արհեստավորների փոխոգնութեան դրա-

մարկղներ, բանվորների արհեստակցական միություն-
ների կազմակերպած դրամարկղներ և այլն:

Այս բոլորիս ել, կազմակերպչական այդպիսի
բնույթ ունեն այն փոխադարձ ոգնության դրամար-
կղները, վորոնք կազմված են զավկոմներին, ֆար-
կոմներին և տեղկոմներին կից՝ զանազան ձեռնարկնե-
րի և հիմնարկների մեջ, ինչպես նաև գյուղացիական
փոխոգնության կոմիտեները՝ գյուղում:

Այս բոլոր պարագաներում գործը գրված է այն-
պիսի հիմքերի վրա, վոր փոխադարձ ոգնությանը
մասնակցելու ցանկություն ունեցողը կամավորապես
արձանագրվի դրամարկղին, իր վաստակից կամ յե-
կամուտներից (չտապես մի բան քցի դրամարկղի մեջ,
անմիջականորեն կամ ընտրված լիազորների միջոցով
մասնակցի հավաքված գումարներ բաշխելու աշխա-
տանքին, և այլն:

Այդ կերպ կազմակերպված փոխոգնու-
թյունն արդեն նշանակալից չափով ավելի լավ միջոց
է աշխատավորներին անապահով վիճակի դեմ, քան
առկա զմա կ եր պ փոխոգնությանը, բայց այդ ել
դեռևս բավարար չէ աշխատավորությանը իրական ա-
պահովություն տալու դժբախտության ժամանակ: Յեկ
այդ անբավարար և ամենից ավելի այն պատճառով,
վոր բոլոր վերոհիշյալ կազմակերպությունների մեջ
(արհեստավորների խմբակային դրամարկղներ, արհ-
միություններին կից կազմակերպված փոխոգնու-
թյան դրամարկղներ, մեր որբերում զավկոմին, ֆար-
կոմին և տեղկոմին կից կազմված փոխոգնության
դրամարկղներ և գյուղացիական փոխոգնության կո-
միտեներ) փոխոգնության գումարները հավաք-

վում են առանց նախապես վորևէ հաշվառում կա-
տարելու այն դժբախտությունների վերաբերմամբ,
վորոնք կարող են պատահել տվյալ կոլլեկտիվի
մեջ: Արհեստավորական մի վորևէ խմբակային դրա-
մարկղ՝ իր անդամներին ինքնահարկման յենթարկելով՝
գումարներ և հավաքել՝ աշակցություն ցույց տալու
համար հիվանդության, հաշմանդամության, մահվան
դեպքում, և այլն: Սակայն, այս կամ այն չափի ինք-
նահարկում, այս կամ այն մուտք վորոշելով, դրա-
մարկղը առաջուց չգիտեր, թե հիվանդության, հաշ-
մանդամության և մահվան քանի դեպքեր են լինելու
իր կոլլեկտիվի մեջ: Դրամարկղի այդ յեղանակով հա-
վաքած գումարները յերբեք չեն յին կարող համապա-
տասխան լինել այն կարիքներին, վորոնք յերևան ե-
յին գալիս այդ կոլլեկտիվում, կամ դժբախտության
այն դեպքերին, վորոնք ոգնություն եյին պահանջում
դրամարկղից: Հետևանքն այն էր լինում վոր, մեկ
տարի դրամարկղում ավելորդ գումարներ եյին մնում,
իսկ մյուս տարին, յերբ, գուցե մեծ չափով համաճա-
րակներ են լինում, դժբախտ դեպքեր, հրդեհներ և
այլն, դրամարկղն ստիպված էր լինում ոգնությունը
մեծից նույնիսկ ուր կարիքի ժամանակ:

Դրա համար ել, աշխատավորները, բանվորներն
ու ծառայողները յերբ հասկացան, թե ինչքան պակա-
սավոր է այդ հասարակ, թեև կազմակերպված փոխա-
դարձ ոգնությունը, սկսեցին ձգտել փոխոգնության
այնպիսի դրամարկղներ կազմակերպելու, վորոնք նման
թերություններ չունենան:

Այդ վերոհիշյալ թերությունները, սակայն, կա-
րելի չէ կատարելապես վերացնել, դրա համար պետք

և միայն փոխոգնության դրամարկղի աշխատանքները ղնել ապահովագրական հիմքերի վրա:

3. Ինչ բան է ապահովագրությունը

Յերևակայեցեք, վոր Միսկարյանին պատահած դեպքից հետո Պետրոսյանն արտելի հետ սկսեց հետևյալ խոսակցությունը. «դուք տեսնում եք, ընկերներ, վոր սրանից յերեք տարի առաջ մեր արտելի մեջ 10 դժբախտ դեպք պատահեց, յերկու տարի առաջ՝ 9 դեպք, իսկ մի տարի առաջ՝ 11 դեպք: Մեզ մոտ, ուրեմն, միջին հաշվով տարեկան 10 դժբախտ դեպք է տեղի ունենում: Յեթե ամեն մի տուժողին 100 ռուբլու չափով ոգնություն հասցնենք, ուրեմն տարեկան միջին թվով 1000 ռուբլի պետք է: Մեր արտելում աշխատում է 500 մարդ. ուրեմն, վորպեսզի մեր փոխոգնության դրամարկղի միջոցով կարողանանք ապահովագրել մեր բոլոր տուժողներին, պետք է մեզնից ամեն մեկը տարեկան 2 ռուբլի մտցնի դրամարկղը: Յեկեք մեր կանոնագրություն մեջ հենց այդպես էլ արձանագրենք: Յենթադրենք, թե արտելի բոլոր անդամները Պետրոսյանի հետ համաձայնվեցին և սկսեցին տարվե տարի իրենց վորոշած յերկու ռուբլի մուտքը կատարել: Այս դեպքում մենք ունենք նույնպես կազմակերպված փոխոգնության մի որինակ, և են ել այնպիսին, վոր հաստատված է վորոշ սկզբունքների վրա, թե պետք է նախապես հաշվառման յենթարկել այն դժբախտությունները, վորոնց համար գանձարկղը ոգնություն պետք է հասնի: Տվյալ դեպքում փոխոգնության գանձարկղի գումարները հա-

մապատասխանում են արդեն այն կարիքներին, վորոնք կարող են առաջ գալ այդ կոլլեկտիվի մեջ, և դրա համար ել գանձարկղի ոժանդակությունը շատ ավելի հաստատուն է լինում, ու այն ել, բոլոր դժբախտությունների ժամանակ և վոչ թե պատահական կերպով:

Այս արդեն հասարակ փոխոգնություն չե, այլ այնպիսի փոխոգնություն, վոր ապահովագրական բնույթ է կրում պիսավորապես այն պատճառով, վոր տվյալ կոլլեկտիվի մեջ պատահած դժբախտություններն առաջուց հաշվարկման են յենթարկում, և յեկամուսները բաշխում և համապատասխան թվով դժբախտությունների վրա, վորոնք տվյալ կոլլեկտիվի մեջ կարող են առաջ գալ:

4. Ինչ բան է սոցիալական ապահովագրությունը

Մարդու առորյա կյանքի մեջ բազմաթիվ դժբախտություններ կարող են առաջ գալ: Հրդեհը կարող է վոչնչացնել տունը, դարադը կարող է կոտորել անասուններին. հիվանդությունը կարող է վատակից զրկել և այլն:

Դժբախտությունը, վոր առորյա կյանքում սպառնում է մարդին, ուրիշ կերպ կոչվում է ռիսկ (այս բառը նշանակում է, թե ամեն մարդ այդ տեսակ դժբախտության յենթակա յե, դրա վտանգի տակ և գտնվում), և յեթե այդ ռիսկը ապահովագրության յեն-

Թարկվի, այն ժամանակ դա կկոչվի ապահովագրական ուսկ:

Այսպես ուրեմն, հրդեհից ուսկ կա տունը կորցնելու, դաբաղից՝ կովը, հիվանդության, հաշմանդամության կամ գործազրկության հետևանքով՝ վաստակը: Այդ բոլորը ուսկներ են, վորոնք դառնում են ապահովագրական ուսկներ, յեթե վորեւէ կազմակերպություն առաջուց հաշվառման ե յենթարկում նրանց առաջ գալու հնարավորությունը ե իր վրա պարտք ե դնում ոգնության հասնել նրան, ով առաջ յեկած դժբախտության վտանգի տակ ե ընկնում:

Ապահովագրական ե վոչ-ապահովագրական բազմատեսակ ուսկների ընդհանուր դանգվածից պետք ե ջոկել սոցիալական ուսկները, այսինքն այն ուսկները, վորոնք կապված են հասարակական կառուցվածքի հետ: Յեվ ժամանակակից հասարակության կառուցվածքի հետ կապված են ամենից ավելի այն ուսկները, վորոնք կարող են վաստակի կորուստ առաջ բերել ճիշտ այն պատճառով, վոր ժամանակակից հասարակության մեջ բոլոր աշխատավորների համար ե վաստակը հատկապես հանդիսանում ե իրենց բարեկեցության հիմքը:

Այդ պատճառով ել, հրդեհի հետևանքով տունը կորցնելու ուսկը, կամ դաբաղի հետևանքով կով կորցնելու ուսկը — հասարակ ուսկ եր են. իսկ հիվանդության, հաշմանդամության կամ գործազրկության հետևանքով աշխատավարձը կորցնելու ուսկը սոցիալական ուսկ ե:

Այն ապահովագրական կազմակերպությունը, վոր իր վրա պարտք ե դնում այս կամ այն կալիքներին

ապահովագրել հրդեհի դեմ, անասունների համաճարակի դեմ, ե այլն, դա հասարակ ապահովագրական կազմակերպություն ե: Իսկ այն ապահովագրական կազմակերպությունը, վոր իր վրա պարտք ե դնում այս կամ այն պատճառով աշխատավարձը կորցնելու վտանգի դեմ ապահովագրելու — դա սոցիալական ապահովագրության կազմակերպություն ե:

Ուրեմն, սոցիալական ապահովագրությունը փոխոգնության մի առանձնահատուկ ձեւ ե, վորը հիմնված ե ապահովագրական ուսկների նախնական հաշվառման վրա ե վորին պատահան ե աշխատավորներին ապահովագրել իրենց աշխատավարձը կորցնելու վտանգից:

ԽՍՀՄ մեջ սոցիալական ապահովագրություն կատարում են ապահովագրական գանձարկղները: Իայց այդ գանձարկղներն ապահովագրում ե յերաշխափում են վարձու աշխատանքով ապրողներին միայն՝ բանվորներին ու ծառայողներին: Տնայնագործներն ու արհեստավորները սակայն, սոցիալական ապահովագրության որոնքների տված բարեքները չեն վայելում ե վորեւէ ոգնություն նրանցից սպասել չեն կարող: Յեվ սակայն, տնայնագործների ե արհեստավորների մեծ մասը, բոլոր աշխատավոր տնայնագործներն ու արհեստավորները, հիվանդության, փրավածքի, հաշմանդամության, ծերության ե այլ պատճառներով կորցնում են իրենց աշխատավարձը բանվորների ու ծառայողների պես:

Ուրեմն աշխատավոր տնայնագործներն ու արհեստավորները, բանվորների ու ծառայողների նման, կարիք ունեն հիվանդության, ծերության և մայրության ժամանակ ապահովագրված լինելու:

Թորհրդային իշխանությունը՝ այդ հանգամանքը նկատի առնելով՝ տնայնագործներին և արհեստավորներին իրավունք է տվել կազմակերպելու փոխողության գանձարկիչներ, վորոնք, ճիշտն ասած, տնայնագործների ու արհեստավորների համար պետք և հենց այն անհն, ինչ վոր բանվորների և արհեստավորների համար անուամ են սոցիալական ապահովագրության գանձարկիչները:

5. Փոխողության գանձարկիչ կազմակերպությունը

Տնայնագործների և արհեստավորների փոխողության գանձարկիչները, կամ, ինչպես ուրիշ խոսքով նրանց կոչում են, արհեստագործական կոոպերացիայի փոխողության գանձարկիչները գործում են, ինչպես վերջին ժամանակներս, հատկապես նրանց համար դրված որենքներով, վորոնք ընդունված են 1928 թ. հունվարի 16-ին ՌՍՖՍՌ-ի կողմից, Բայց 1929 թ. փետրվարի 1-ին ՌՍՖՍՌ-ի կառավարությունն ընդունեց նոր որենք (վորը արդեն հրապարակված է) վորը զգալի չափով ընդարձակեց փոխողության գանձարկիչների իրավունքները:

Այդ նոր որենքի համաձայն արհեստագործական կոոպերացիայի փոխողության գանձարկիչ անդամ կարող են լինել.

ա) Կոոպերատիվ-արհեստագործական ընկերություններ (արտելներ) և միություններ:

բ) Կոոպերատիվ ընկերություններ (արտելներ) և միություններ, վորոնց անդամներն զբաղվում են անառաչյան արդյունաբերությամբ:

գ) Արհեստագործական-վարկային, արհեստագործական-գյուղատնտեսական, վարկային-արհեստագործական-գյուղատնտեսական և խառն (համապարփակ) կոոպերատիվ ընկերություններ (արտելներ) և միություններ:

դ) Աշխատավորական արտելներ, վորոնք մտնում են արհեստագործական կոոպերատիվ միությունների մեջ:

ե) Յեվ առանձնակի անձինք, վորոնք 16 տարին լրացրել են և զբաղվում են տնայնագործական (արհեստագործական) և ուրիշ տեսակի արդյունաբերության մեջ, Դրանք կարող են վերոհիշյալ կազմակերպություններին անդամ լինել կամ չլինել, բայց մի պայման կա, վոր դրանք արհեստի կամ արդյունաբերության մեջ աշխատելու մենակ լինել, կամ թե ընտանիքի անդամներով, կամ ել, իրեն ոգնակա՝ մեկից ավելի վարձու բանվոր չունենան և յերկու ել աշակերտ:

Թե տնայնագործական կազմակերպությունները և թե առանձնակի տնայնագործներն ու արհեստավորները փոխողության գանձարկիչ անդամագրվում են կամավորապես. որենքը վոչ վոքի չի հարկադրում գանձարկիչ անդամագրվել:

Փոխողության գանձարկիչը ղեկավարում են

հենց իրենք տնայնագործներն ու արհեստավորները, վորոնք անդամագրված են գանձարկղին:

Փոխոգնության գանձարկղի վարչական բարձրագույն մարմինը անդամների ընդհանուր ժողովն է այնտեղ, ուր վոր գանձարկղը շատ մեծ չէ, իսկ խոշոր գանձարկղներում՝ լիազորների ժողովը: Ընդհանուր ժողովը կամ լիազորների ժողովը հաստատում է կանոնադրությունը, վորով անդամներին ամեն տեսակ ոգնություն կարելի չէ տալ, վորոշում է փոխոգնության գանձարկղում լինելիք մուտքերի չափը, մշակում է դրամարկղում յեղած գումարների և ֆոնդերի կազմությունը և ծախսերը կարգը, նայում է, տարեկան հաշվետվությունները, դրամարկղի գործունեությունն նախահաշիվներն ու պլանները, քննարկում է անդամների բողոքները, և այլն, և այլն:

Վարչական այն մարմինը, վոր անմիջականորեն ղեկավարում է գանձարկղի բոլոր աշխատանքները, վարչությունն է, վոր ընտրվում է ընդհանուր ժողովի կամ լիազորական ժողովի կողմից: Վարչությունը սովորաբար լինում է թվով յերեք կամ հինգ մարդ, վորոնց մի մասը նշանակվում է դրամարկղի մշտական աշխատանքների համար, իսկ մյուս մասը, դրամարկղի գործերը ղեկավարում է միայն վարչական նիստերին մասնակցելով: Խոշոր գանձարկղներում, սովորաբար, լիազորների ժողովը, վարչությունից բացի, ընտրում է նաև գանձարկղի խորհուրդը, վորը վճռում է առանձնապես կարևոր հարցերը, վորոնք չեն կարող մինչև լիազորների հերթական ժողովի հրավիրումը ապասել:

Գանձարկղի գործերը ներքին վերահսկողության

յինթարկելու համար ընդհանուր ժողովը կամ լիազորների ժողովն ընտրում է նաև վերահսկիչ հանձնաժողով, վոր պարտավոր է կանոնավորապես վերաքննություն յինթարկել գանձարկղի վարչության ամբողջ գործունեությունը:

Փոխոգնության գանձարկղը գործում է վեճ միայն որեւքի հիման վրա, այլ նաև այն կանոնադրության, վոր գանձարկղի ընդհանուր ժողովը կամ լիազորական ժողովը հաստատել և է ժողովրդական տնտեսության տեղական բաժանմունքի կողմից արձանագրվել:

Փոխոգնության գանձարկղը, իր կանոնադրությունն արձանագրել տալուց հետո ձեռք է բերում ինքնուրույն կազմակերպության բոլոր իրավունքները (գառնում է իրավաբանական անձ) և, մասնավորապես, իրավունք է ունենում գանազան տեսակի գործարքներ կատարելու, հայց հարուցել և դատարանում պատասխանել և այլն:

6. Փոխոգնության գանձարկղի միջոցները

Փոխոգնության գանձարկղի միջոցները կազմում են. մուտքի վճարները, ամսական ապահովագրական վճարները, դրամարկղի կազմի մեջ մտած կոոպերատիվ-արհեստագործական կազմակերպության (միությունների, արտելների, ընկերությունների) շահաբաժնից տրված հատկացումները, ժամկետանց ամսվճարների տույժերը և դրամադրուխների տոկոսները:

Փոխոգնության գանձարկղի միջոցների մեջ ամենանշանակալից մասը կազմում են ամսական ապահո-

վաղորդական վճարները: Համաձայն որենքի, այդ դու-
մարները կամ կեսը կարելի յե վճարել կամ ել մի
մասը արտեղների (ընկերությունների) միջոցներից,
խսկ մնացյալ մասը պետք է վճարեն հենց իրենք՝ տը-
նայնագործներն ու արհեստավորները:

Ներկայումս, գործնականի մեջ, սովորաբար այդ-
պես ել արվում է: Մի շարք վայրերում ամսական ա-
պահովագրական մուծումների կեսը վճարում են ար-
տեղների և ընկերությունների միջոցներից առանց
արտելի անգամների աշխատավարձից վորեկ բան կըր-
ճատելու (որ. համար Սարապուլի, Կալուգայի, Արյո-
ւի, Ստավրոպոլի, Արմավրի, Ռոստովի, Հայաստանի և
այլ վայրերի մեջ):

Մի շարք այլ վայրերում ել գանձարկղի միջոց-
ները կազմվում են մասամբ արտեղների միջոցներից,
մասամբ ել հենց տնայնագործների միջոցներից (որ.
համար Պսկովի, Տուլայի, Վորոնեժի, Կոնստանտինովի,
Նովոռոսիյսկու, Պերմի, Տագանրոգի և այլն մեջ):

Վերջապես, մի քանի տեղերում ել, արդյունաբե-
րության առանձնակի կամ բոլոր ճյուղերում, փոխգ-
նության գանձարկղին վերաբերող ամսական ապահո-
վագրական մուծումները կատարում են կիսով չափ
հենց իրենք տնայնագործներն ու արհեստավորները
(որ. համար Վոլոգդա, Կոզնեցկա և ուրիշ):

Յեվ հենց ապահովագրության մուտքի ու ամ-
սավճարների չափն ել գանազան տեղերում գանազան
տեսակ է. Ամենից հաճախ մուտքի վճարը նշանակում
են մեկից մինչև մեկ և կես ռուբլի յուրաքանչյուր տն-
դամի համար: Պատահում են թեև վայրեր ել, ուր

մուտքի վճարը նշանակալից չափով բարձր է, կամ թե
ընդհակառակն, նշանակալից չափով ցածր է:

Ապահովագրության ամսավճարները նույնպես
գանազան չափով են վորոշվում: Ինչպես որինակ,
Վլադիմիրի, Կալյադինսկու, Վորոնեժի, Սարատովի
գրամարկեներում այդ մուծումները վերցնում են 80%-ի
չափով: Պսկովսկու, Բոգոբորոգսկու, Վյատկոցի, Որեն-
բուրգի, Բաշնաուսկու մեջ՝ 100%-ի չափով: Պերմի,
Իվանո-Վոդնեսենսկու մեջ 110%-ի չափով, Կալուգա-
յում՝ 120%-ի չափով, և այլն:

Այդպիսի խոշոր տարբերությունը կախում ունի
այն բանից, թե տվյալ վայրում փոխգնության գան-
ձարկղը ինչպիսի նպատակներ ունի, և ի՞նչ չափով
կարողացել է արդյունաբերությունն իր շուրջը հա-
վաքել:

Կոոպերատիվ արհեստագործական կազմակերպու-
թյունների (միություն, արտել, ընկերություն) շահից
տրված հատկացումները սովորաբար վորոշում է այդ
կազմակերպությունների ընդհանուր ժողովը կամ լիա-
զորական ժողովը: Ընդամին, թեև, կոոպերատիվ ար-
հեստագործական կազմակերպությունները, վորոնք
մտնում են արհեստագործական կոոպերացիայի Համա-
ռուսական միության սխառմամեջ, Համկոոպարհեստ—
միության պահանջով, պարտավոր են իրենց շահերից
փոխգնության գանձարկղը մտցնել հինգ տոկոսից
վոչ-պակաս: Այն տուժերը, վոր գանձվում են դրա-
մաբեղին վերաբերող մուծումներն անճիշտ կատարելու
պատճառով, որենքի համաձայն, դրամարկղի կանոնա-
գրության մեջ վորոշվում են ամսական 30%-ից վոչ-
ավելի՝ ժամկետին չմուծած գումարների համար:

Այս բոլոր աղբյուրներից փոխողնության գանձարկը բավական նշանակալից գումարներ և հավաքում, վորի քանակության մասին կարելի չի դատել չեթե ասենք, վոր 1929 թ. ՌՍՖՍՌ մեջ փոխողնության գանձարկի յեկամուսները, հույժ մոտավոր տվյալներով, հաշված և 15 միլիոն ուրլի: Հինց այդ փողով ել փոխողնության գանձարկը կատարում և այն աշխատանքները, վորոնք նրա վրա դրված են արհեստագործական կոոպերացիայի փոխողնության գանձարկի մասին յեղած որենքով:

7. Հիվանդության դեպքում սրված ոգնություններ

Տնայնագործը, ամենից ապիլի, ոգնության կարիք ունի հիվանդության դեպքում: Յեվ, իհարկե, այդ զարմանալի չէ, վորովհետև տնայնագործների և արհեստավորների կյանքի ու աշխատանքի պայմանները շատ հնարավորություններ են տալիս, վորպեսզի ամեն տեսակ հիվանդություններ առաջ գան նրանց մեջ: Նեղիկ, խոնավ, ակածայից կեղտոտ բնակարանը, վոր հաճախ միաժամանակ ծառայում և թե իբրև արհեստանոց և թե իբրև տնային կենդանիների ախոռ, մըշտական կարիքը, ծանր, մաշող աշխատանքը, այս բոլորը նպաստում են, վոր տնայնագործի ու արհեստավորի ընտանիքում, ինչպես նաև որ. համար վարձու բանվորի ընտանիքում լայն ծավալով տարածվեն դանդաղան հիվանդություններ:

Տնայնագործի և արհեստավորի առողջությանը շատ մեծ վնաս են հասցնում աշխատանքի վատ պայ-

մանները, հատկապես այնպիսի աշխատանքներ, վոր կատարվում են փոշառատ արդյունաբերություն մեջ (ջուհականոցի, մուշտակագործություն, խողանակաշինություն, պարանագործություն, մետաղագործություն մեջ, և այլն):

Փոշին, ընկնելով թոքերի մեջ, այնտեղ ել հաստատվում և, առաջ և բերում գրգռներ, փոքրացնում և թոքերի դիմադրական ուժը վարակի հանդեպ, վոր մշտապես ողի մեջ շուռ և տալիս և հիվանդություններ առաջ բերում:

Այդ պատճառով ել, փոշառատ արդյունաբերությունների մեջ աշխատողների գրեթե կես մասը տառապում և թոքերի հիվանդությամբ, և այն ել այնպիսի զարհուրելի հիվանդությամբ, վորպիսին և թոքախտը (բարակացավ):

Փոշեղուրկ արդյունաբերություն մեջ ամեն հարյուր աշխատավորից հազիվ և պատահում 15 մարդ, վոր թոքային հիվանդություններ ունենա, իսկ կենդանական փոշի ունեցող արդյունաբերությունների մեջ (բրդի, մետաքսի մշակման) պատահում և 45. բուսական փոշու (բամբակի, կանեփի մշակման) մեջ 46, հանքային փոշու (բրուտի, քարաաշի աշխատանքների) մեջ 52. իսկ մետաղային փոշու (դանակի, մըկրատի, սղոցի, ասեղի արդյունաբերություն) մեջ միևնչև անգամ 54:

Փոշին չե միայն, վոր ստիպողաբար հիվանդացուցներ և առաջ բերում տնայնագործների ու արհեստավորների մեջ: Դիչ չեն նաև այն հիվանդությունները վոր առաջ են դալիս թունավոր նյութերից, վորոնք գործածվում են արդյունաբերություն մեջ: Այդպիսի

Թուճաւոր նյութերից ե կապարը (տպարաններում գրաշարների մոտ, ներկարարական աշխատանքների մեջ, բրուտների մոտ ջնարակ ե եմալ պատրաստելիս), սնդիկը (հալելու արտադրութեան ե վոսկեջրելու մեջ), լուսածիրը (ֆոսֆորը) ե այլն:

Թուճաւոր նյութերն արհեստանոցի ողի մեջ սփռված են փոշու կամ գոլորշու ձևով ե աշխատավորները շնչում են այդ, թքի ե ուտելիքի հետ կուլ տալիս, կամ թե թափանցում ե կաշուց ներս ե աստիճանաբար, որեցոր թուճաւորում ամբողջ որդանիզմը:

Աշխատավորների առողջութեանը քիչ ֆլաս չի հասցնում նաե արդյունաբերութեան հետ կապված տաքութեանը, ցուրտը ե խոնավութեանը: Վորոնք չեն թողնում, վոր մարմնից տաքութեանը կանոնավոր կերպով դուրս պա ե առաջ են բերում հյուժում, հատացաւ, թոքային հիվանդութեաններ՝ մրսելուց փամ այլ տեսակի ե այլն: Անկվածային արդյունաբերութեան աշխատավորները, վորոնք յերբեմն պետք ե աշխատեն զորանոցներում, հաճախ ստիպված են յենթարկվել 50 աստիճանի հասնող տաքութեան: Չերմութեան մեջ աղդեցութեան տակ մարմինը չափազանց տաքանում ե, որդանիզմի ուժերը սարսափելի տկարանում են ե հյուժվում, աշխատավորը մաշվում ե ե, ընկնելով ցրտի կամ հոսանքի մեջ, իսկույն մերտում ե:

Այդ բանին մեծապես նպաստում են վատ շինված արհեստանոցները, վորոնց դռները պինդ չեն փակվում, լուսամուտները ջարդված են, ե այլն:

Աշխատանքի վատ պայմաններն առանձնապէս մեծ ֆլաս են հասցնում կին տնայնագործների առողջ-

ջութեան: Ներկայումս գրեթե բոլոր արդյունաբերութեաններին մեջ ել կանայք աշխատում են: Մի շարք արդյունաբերութեանների մեջ կանանց աշխատանքը վոչ միայն մրցում, այլ բացարձակ գերազանցում ե տղամարդկանց աշխատանքին: Ինչպես, որինակի համար բամբակային արդյունաբերութեան մեջ կանանց թիվը կազմում ե 64⁰/₀, դորգի ե մահուդի մեջ՝ 79⁰/₀, մեքենա-հյուժվածքային մեջ՝ 82⁰/₀, բամբակագործութեան մեջ 87⁰/₀, ե այլն:

Յեւ սակայն, կինը ֆիզիքապես ավելի թույլ ե քան տղամարդը: Նրա որդանիզմն ավելի յե թուլանում հղիութեան ե ծննդաբերութեան հետեանքով: Բացի այդ, նա, գրեթե միշտ ել, տնային տնտեսութեան մեջ արտաժամյա աշխատանքներ ունի յերեխաներին ու ամուսնուն ինամելու համար, ե այլն: Ծանր ֆիզիքական աշխատանքը ե թուճաւոր նյութեր գործածող արդյունաբերութեան մեջ աշխատելը վոչ միայն ինքնին ֆլասակար են բոլորի համար ել, այլ ե կանանց մեջ առաջ են բերում հաճախ վիժում ե ծրնած—մեռածներ, ինչպիսի վերին աստիճանի ֆլասակար ե անդրադառնում կանանց առողջութեան վրա: Այս բոլորը ցույց ե տալիս, վոր տնայնագործի ե արհեստավորի ընտանիքում հիվանդութեանը գրեթե մշտական հյուժ ե: Յեւ անհ, այդ հյուժերի այցելութեան հետ տնայնագործն ու արհեստավորը կորցնում ե իր աշխատունակութեանը ինչպես նաե իր աշխատավարձը:

Դեռ լավ ե, յեթե նա ունի թեկուզ վոչ մեծ գյուղատնտեսական ոժանդակ միջոցներ, վորոնք ձեռք են բերում իր ընտանիքի անդամների միջոցով ե հնարա-

վորություն են տալիս մի կերպ ապրելու հիվանդութ-
յան ժամանակ: Թե՛ն, շատ սարսափելի կլինիր տը-
նայնագործի կամ արհեստավորի վիճակը, յեթե նա
վորեն գլուղատնտեսական ոժանդակ աղքատը չունե-
նար, կամ թե այնքան քիչ ունենար, վոր նրա վրա
հյուս դնել կարելի չլիներ:

Հարեանի, ծանոթի, բարեկամի ոգնությամբ կա-
րող հա ապրել հսորե եզուց, մի շաքաթ: Բայց ի՞նչ
պիտի անես, յեթե հիվանդությունդ յերկարաձգվում
է շաքաթներով, ամիսներով կամ ել ավելի:

Այդ դեպքում բարեկամի կամ հարեանի ոգնու-
թյամբ չես կարող ապրել. այստեղ պետք է իսկական
ոգնություն, վորը տնայնագործին ու արհեստավորին
տալիս է անա արհեստագործական կոռպերացիայի
փոխոգնության գանձարկղը:

Այդ ոգնությունը կատարվում է հիվանդին դը-
րամական ոժանդակություն տալով ամբողջ հիվան-
դության ժամանակաշրջանի համար: Միայն թե, այդ
ոժանդակությունը տրվում է վրչ թե ամեն տեսակի
հիվանդության համար. այլ այնպիսի հիվանդության
դեպքում միայն, յերբ տնայնագործն ու արհեստավորը
չեն կարող զբաղվել իրենց սովորական աշխատանքով
և դրա համար ել կորցնում են իրենց վաստակը:

Ուրիշ խոսքով, փոխոգնության գանձարկղից
տնայնագործին ու արհեստավորին ոժանդակություն
տրվում է միայն հիվանդության դեպքում, յերբ դրա
հետևանքով աշխատունակությունը կորսվում է և
տնայնա-արհեստագործական արդյունաբերությունն
այլևս աշխատավարձն չի վճարում գանձարկղի ան-
դամին:

Այսպես ուրեմն փոխոգնության գանձարկղից
տրված ոժանդակությունը նպատակ ունի հիվանդու-
թյան դեպքում իր անդամի կորցրած աշխատավարձը
փոխարինել, Յեթե տնայնագործը կամ արհեստավորը
կարողանում է հաղթահարել իր հիվանդությունը, մի
կերպ շարունակել իր աշխատանքները և աշխատա-
վարձը չկորցնել, ապա և փոխոգնության գանձարկղը
հիվանդության համար նրան ոժանդակություն չի
տալիս:

Վորպեսզի հիվանդության դեպքում ոժանդակու-
թյուն տրվի, փոխոգնության գանձարկղը, ի հարկե
պետք է ապացույցներ ունենա, թե իր անդամը իս-
կապես հիվանդ է յեղել և հիվանդության ժամանակա-
միջոցում աշխատավարձ չի ստացել: Փոխոգնության
գանձարկղին այդպիսի ապացույց պարտավոր է ներ-
կայացնել հենց ինքն՝ հիվանդը: Այդ ապացույցը լի-
նում է հիվանդության թերթիկը. վոր հիվանդին տա-
լիս է բժիշկը, իսկ բժիշկ չեղած ժամանակ՝ հատուկ այդ-
պիսի թերթիկներ տալու իրավունք ունեցող ֆելդշերը:

Հիվանդության թերթիկի վրա պետք է ճշգրիտ
կերպով ցույց տրված լինի, թե ի՞նչ հիվանդություն
է յեղել, վորքան ժամանակ աշխատանքի անընդու-
նակ է համարվել և, դրանից բացի, արտելի (ընկերու-
թյան) դիտողությունը, թե դրամարկղի անդամը հի-
վանդության թերթիկի վրա մատնանշված ժամանա-
կաշրջանի ընթացքում իսկապես չի աշխատել և աշ-
խատավարձ չի ստացել:

Վորպեսզի իրական, իսկական լինի գանձարկղի
ոգնությունը, վոր նա տալիս է իր անդամին հիվան-
դության ժամանակամիջոցի համար, պետք է գանձ-

արկղի տված ոժանդակությունը հիվանդի սովորական միջին աշխատավարձից պակաս չլինի։ Դրա համար ելնելից յուրա, փոխադրութեան բոլոր գանձարկները ձգտում են իրենց հիվանդ անդամներին առաջ նշանակելի աշխատավարձը, վոր հիվանդութեան պատճառով չեն ստացել։ Միայն թե, բոլոր գանձարկներն ելնարավորություն չունեն իսկույն և եթ իրականացնելու իրենց ձգտումները, վորովհետև դրա համար խոշոր միջոցներ են հարկավոր։

8. Ռեանդակություն մայրության համար

Աշխատավոր կնոջ ծանր ու փաստակար ան-
տանքը կորստաբեր աղղեցուցութուն և ունենում վոչ-
միայն կնոջ առողջութեան վրա, այլ նաև նրա սերնդի-
վրա: Դեռևս մոր արգանդում, թունավորվելով փա-
կար նյութերից, վոր գործածվում են արդունաբերու-
թեան մեջ, աշխատավոր կանանց յերեխաները, մոր
որգանիզմից ստանալով իրենց սնունդը, ծնվում են
վաղածամ, տկար, լղարիկ, առանձնապես տրամադի-
ւամեն տեսակ հիվանդութեան, և հազարներով մեռնու-
մ են իրենց կյանքի հենց առաջին օրերում կամ ամիս-
ներում: Այսպես, մի գերմանացի գիտնական—Մակ-
չիրը—տվյալներ և բերում, վորով ցույց և տալիս,
վոր 100 ծնկեր յերեխաներից միայն 4 են մեռնում,
գերմանական բարձրատիճան ծառայողների շրջանում,
ստորին ծառայողների շրջանում՝ 14 յերեխա, իսկ հա-
սարակ բանվորներից 24 յերեխա:

Աշխատավոր կանանց յերիխաների մահացումը—
 Թյունը շատ խոշոր չափով կախում ունի այն հասնա-
 մանքից, թե կինը ծննդաբերությունից առաջ աշխատ-
 ւանքի դադար—հանդիստ ունեցել է, թե չէ։

Մի ռուս պրոֆեսորը — Ն. Դ. Վիգդորը պատվալների համաձայն, մինչև ծննդաբերությունն աշխատող կանանց յերեխաները համեմատելով ծննդաբերությունից առաջ հանգստացող կանանց յերեխաների հետ, կշիռի մեջ մեծ տարբերություն եմ գտավ:

Յերբ մայրերը հանգստացել են	10 որ—25 գրամ
» » » »	20 » —150 »
» » » »	30 » —230 »
» » » »	40 » —410 »

Ծննդաբերությունից առաջ մոր հանգստանալը շատ մեծ նշանակություն ունի վնչ միայն յերեխայի ալ և հենց մոր համար ել:

Յերբ կանայք ծննդաբերությունից առաջ չեն հանգստանում, դրանից, հաճախ, առաջ են գալիս վաղաճամ և անկանոն ծննդաբերություններ, վորից և կանայք հիվանդանում են: Նույն պրոֆեսոր Ն. Ա. Վիգտորչիկը ապացույց է տալիս, վոր հղիության մինչև վերջին բուպին աշխատող կանանց մեջ նկատվել է 7 անգամ ավելի շատ անկանոն ծննդաբերություն, քան այն կանանց մեջ, վորոնք ծննդաբերությունից առաջ մի քանի շաբաթ հանգստացել են:

Աշխատավոր կանանց առողջության համար վերին աստիճանի խոշոր նշանակություն ունի վոչ միայն ծննդաբերությունից առաջ կատարած դադար—հանգիստը, այլ նաև ծննդաբերությունից հետո: Այն հսկայական ցնցումներից հետո, վոր կրում է կինը ծննդաբերության ժամանակ, կնոջ որդանիզմն աստիճանաբար միայն, 6-8 շաբաթվա ընթացքում հաղիվ կարողանում է նորմալ վիճակի մեջ մտնել:

Ծննդաբերության այս առաջին ժամանակաշրջանում կինը շատ տրամադիր է լինում ամեն տեսակի հիվանդության, հատկապես, կանանցի հիվանդությանց: Այդ պատճառով ել ամեն տեսակի լարում, չափազանց հոգեբանություն և ծանր աշխատանքը վոչ միայն դժվարացնում են, վոր, կնոջ որդանիզմը վերադառնա իր

նորմալ վիճակին, այլ և առաջ են բերում բազմաթիվ կանացի հիվանդություններ, վորոնք, շատ հաճախ, ընկերանում են նրան իր ամբողջ կյանքի ընթացքում:

Այս ասածներից պարզ է, թե աշխատավոր կնոջ առողջության համար ինչ մեծ նշանակություն ունի ծննդաբերությունից առաջ և ծննդաբերությունից հետո հանգստանալը:

Յուրաքանչյուր կին, իհարկե զգում է խոստովանում է հանգստանալու այդ կարևոր նշանակությունը:

Սակայն, դժվար թե վորևե կին կարողանա իրեն աղատություն տալ աշխատանքից հեռանալու ծննդաբերությունից 6-8 շաբաթ առաջ և ծննդաբերությունից 6-8 շաբաթ հետո: Աշխատավոր կինը, տնայնագործ կինը, վոր ապրում է իր աշխատանքի տված աշխատավարձով, շատ լավ հասկանալով հասցերձ, թե ինչքան ֆնասակար է ծննդաբերությունից առաջ և ծննդաբերությունից հետո աշխատելը, այդպես հասարակ կերպով չի կարող հրաժարվել իր աշխատավարձից, վոր նրա գոյության միակ աղբյուրն է հանդիսանում, և հանգստանալու դնալ 12-16 շաբաթ:

Վորպեսզի աշխատավոր կինը կարողանա իրեն այդպիսի աղատություն տալ, նա պետք է վստահ լինի, վոր ծննդաբերությունից առաջ և ծննդաբերությունից հետո իր աշխատանքը թողնելով նա չի զերկվում իր աշխատավարձից:

Այն կանայք, վոր վարձով աշխատում են ֆաբրիկաներում, գործարաններում, այդպիսի վստահություն նրանց տալիս է սոցիալական ապահովագրության գանձարկը, նրանց բոլորին ապահովագրելով: Ամեն կին, վոր վարձով է աշխատում, դիտե, թե հոգե-

աւթյան և ծննդաբերութեան շրջանում աշխատանքը թողնելով և հանգստանալու գնալով, կարող ե իր աշխատատեղիէն ստանալ սոցիալական ապահովագրութեան գանձարկերը:

Մինչև վերջին ժամանակներս տնայնագործ կուսանց համար այդպիսի վստահութիւն չէր կարող լինել, վորովհետև սոցիալական ապահովագրութեան գանձարկը նրանց չէր ապահովագրում:

Իսկ այժմս, յերբ տնայնագործներն ու արհեստագործներն ունեն իրենց սոցիալական ապահովագրութիւնը, վոր կատարվում է արհեստագործական կոոպերացիայի փոխոգնութեան գանձարկի միջոցով, տնայնագործ կանայք՝ անդամագրվելով այդ գանձարկին՝ կարող են իրենց աշխատավարձի համար այլևս հոգս չանել:

Արհեստագործական կոոպերացիայի փոխոգնութեան գանձարկները, ճիշտ ինչպես սոցիալական ապահովագրութեան գանձարկները, տնայնագործ կուսանց տալիս են իրենց աշխատավարձը 6—8 շաբաթ ծննդաբերութիւնից առաջ և 6—8 շաբաթ ծննդաբերութիւնից հետո: (Մինչև-ծննդաբերութեան և հետ-ծննդաբերութեան շրջանի համար տրվելիք ոժանդակութեան ճիշտ ժամանակը վորոշում է լիազորական ժողովը՝ նկատի ունենալով դրամարկի ֆինանսական դրութիւնը և այլ հանգամանքները):

Փոխոգնութեան գանձարկներում ծննդաբերութեան և հետ ծննդաբերութեան շրջանի համար տրվելիք ոժանդակութեան չափը նույնպես տարբեր է, ինչպես և հիվանդութեան համար տրվելիք ոժանդակութեան չափը:

Մի քանի գանձարկներում կանանց տրվում է իրենց լրիվ աշխատավարձը. ուրիշներ ել կան, ուր մի քիչ պակաս է տրվում, ասենք աշխատավարձի 75 կամ 60 տոկոսը:

Սակայն, փոխոգնութեան բոլոր գանձարկներն ել շատ լավ հասկանում են, վոր տնայնագործուհուն իր լրիվ աշխատավարձը չտալով, նրան դնում են իր գրութեան մեջ, վոր նա կցանկանա թէ ծննդաբերութիւնից առաջ և թէ ծննդաբերութիւնից հետո իրեն տրված հանգստի ժամանակը կրճատել և դրանով իր առողջութեանը վնաս հասցնել: Այդ պատճառով, փոխոգնութեան բոլոր գանձարկները ըստ ամենայնի ձգտում են տնայնագործուհուն վճարել իր լրիվ աշխատավարձը հղիութեան և ծննդաբերութեան առթիվ հանգստի գնալու ժամանակի համար: Իսկ այժմ արդեն թէ ինչքան նշանակալից է հղիութեան և ծննդաբերութեան առթիվ փոխոգնութեան գանձարկի տված ոգնութիւնն, այդ կարելի չէ դատել այն փաստից, վոր մենակ փոխոգնութեան Մոսկվայի գանձարկը 1928 թ.՝ մայրութեանն ոժանդակութիւն տալու համար՝ 45.000 ռուբլուց ավելի յիւր է կատարել:

9. Յերեխայի նպաստներ

Հղիութեան և ծննդաբերութեան առթիվ փոխոգնութեան գանձարկի տված ոժանդակութիւնը վորոշ նպատակով է տրվում, վորպեսզի մոր և յերեխայի կյանքն ու առողջութիւնը պահպանվի (մայրութեան և մանկութեան պաշտպանութիւն):

Բացի դրանից, փոխոգնութեան գանձարկը միև-

նույն նպատակին հասնում ե նաև նրանով, վոր ծնընդարերությունից հետո յեւ նպաստ ե տալիս յերեխային սնունդի համար ե վորպես ոժիտ:

Հայտնի յե, վոր, ծննդաբերությունից դեռ շատ առաջ, յուրաքանչյուր կին, վոր մայր ե լինելու, իր մտքում մի մեծ հոգս ունի, ապագա քաղաքացի տղայի կամ աղջկա համար պետք ե պատրաստել անհրաժեշտ հագուստ—կապուստը: Պետք ե պատրաստել փաթաթելու շորեր ե շապիկներ, որորոց ե փոքրիկ վերմակ, լողանալու համար տաշտ կամ լողարան, ե այլն, ե այլն:

Իսկ բոլորի համար հարկավոր ե փող, սակայն փողը ծախքը ծայրին չի հասցնում: Ընչ անիլ, Յեվ ուրախությունը, վոր աղքատի ընտանիքում առաջ ե գալիս ապագա «ժառանգին» սպասելուց, մոայլվում ե զանազան հաշիվներով, վոր հաճախ վերջանում ե այնտեղ, վոր նորածին մանկան պարուրում են մոր հին շապկով, կամ, ավելի վատ՝ մի տոպրակի մեջ: Հետո, դեռ ավելին: Նորածին մանուկը պահանջում ե սնունդ, վոր նա կշտանա կամ մոր ստինքներից, կամ ել արհեստական սնուցման յեղանակով: Յերեխային ստինքով սնուցիլը տկարացնում ե մայրական որգանիքը, վոր այդ պատճառով ուժեղ սնունդ ե պահանջում: Արհեստական սնուցման համար պետք ե զանազան բաներ դնել—կաթ, կրուպա ե այլն: Յեվ ան, թե այն ժամանակ, յերբ մայրը յերեխային սնուցում ե ստինքով, ե թե այն ժամանակ, յերբ նրան արհեստական սնուցում ե տալիս, ընտանիքի ծախսերը մեծանում են: Հիվ սակայն, բանվորի, տնայնագործի ու արհեստավորի ուժից վեր ե ծախսերի այդպիսի մեծա-

ցումը, դրա համար, վոչ մայրը, վոչ ել յերեխան չեն ստանում այն, ինչ վոր անհրաժեշտ ե նրանց որդանիքմի համար: Դրանից ել մայրն ու յերեխան հյուծվում են ե աղքատ յերեխաների մահացությունն աճում ե: Մենք արդեն թվեր բերինք, վորոնք ցույց են տալիս, թե ժողովրդի աղքատ խավերում յերեխաների մահացությունն ինչ չափով տարածված ե: Այդ տվյալներից հայտնի դարձավ, վոր ժողովրդի այդ խավերում նկատվում ե յերեխաների հսկայական մահացությունը, վորի պատճառներից մեկն ել հանդիսանում ե նույնպես մոր ե յերեխաների սննդառության անբավարարությունը: Այդ պատճառով, այս չարիքը մեղմելու համար, արհեստագործական կոոպերացիայի փոխոգնության գանձարկղները, ինչպես ցույց տվինք, ներկայումս յերեխային ոժանդակություն են տալիս իբրեւ ոժիտ ե սնվելու համար:

Այդ ոժանդակությունը տրվում ե վոչ մայն այն պարագային, յերբ դրամարկղի անդամ՝ տնայնագործ կինն ե, վոր յերեխա յե բերում, այլ նաև այն պարագային, յերբ դրամարկղի անդամ՝ տնայնագործի կամ արհեստավորի կինն ե, վոր յերեխա յե բերում:

Իբրեւ ոժիտ տրված ոժանդակությունը տրվում ե միանվագ, սովորաբար ծնվելուց անմիջապես հետո, ե այն չափով, վոր գանձարկղի լիազորական ժողովը վորոշել ե:

Իսկ յերեխայի սնուցման ոժանդակությունը, սովորաբար, տրվում ե ամսականով, ծննդաբերությունից հետո 6-9 ամսվա ընթացքում, ե այն չափով, վոր դարձյալ գանձարկղի նույն լիազորական ժողովը վորոշում ե:

Լիազորական ժողովը ոժանդակութեան չափը վորոշում է նկատի ունենալով գանձարկղի ֆինանսական վիճակը: Դրա համար, այդ ոժանդակութեանները բարձր են այն գանձարկղներում, վորոնք ամուր դիրք ունեն, և փոքր են այն գանձարկղներում, վորոնք ֆինանսական տեսակետից դեռևս ամուր վիճակ չունեն: Այս բոլորից, վորոշութեան վոչ մի գանձարկղ չկա գրեթե, վոր այդ ոժանդակութեանները չտար: Փորձութեան գանձարկղներն այդ ոժանդակութեանները առկա նշանակալից գումարներ են ծախսում: Այդ մենք տեսնում ենք այն բանից, վոր 1928 թ. միջին հաշվով չորս ամիս աշխատող 37 գանձարկղներ միայն, յերեսայի ոժիտի և սնունդի համար ոժանդակութեան են տվել մոտ 150 հազար ռուբլի:

10. Հաւանդութեան պենսիա

Հիվանդութեանները, սովորական հիվանդութեանները, վորոնք, ինչպես վերեւում տեսանք, տնայնագործների և արհեստավորների շրջանում այնքան լայն ծավալ են ստացել, շատ հաճախ առաջ են բերում աշխատունակութեան վոչ միայն ժամանակավոր, այլև մշտական կորուստ (հաշմանդամութեան):

Գերմանիայում, ուր տասնյակ տարիների աշխատանքից հետո, ապահովագրական գանձարկղներում մի տեսակ հավասարակշռութեան և առաջ յեկել հաշմանդամների թվի վերաբերմամբ, ամեն հազար ապահովագրվածներին գալիս է 60 70 հաշմանդամ, վորոնք գանազան տեսակի հիվանդութեանների պատճառով կորցրել են իրենց աշխատունակութեանը:

Հաշմանդամութեան հաճախագիտ պատճառների մեջ առանձնակի տեղ է բռնում թոքախտը, վոր տընայնագործների և արհեստավորների շրջանում այդպիսի լայն ծավալ ունի շնորհիվ նրանց կյանքի ու աշխատանքի անբավարար պայմանների:

Այսպես, գերմանական տվյալների համաձայն, հարյուր գեպքից մոտավորապես 20-ի մեջ թոքախտ հանդիսանում է հաշմանդամութեան հիմնական պատճառը: Արտադրութեան մեջ տեղի ունեցող դժբախտ պատահարները նույնպես պակաս թվով հաշմանդամներ չեն պոկոծում:

Այսպես նաև Ռուսաստանում, հեղափոխութեանից առաջ արդունաբերութեան մեջ լինում էր մոտ 325 հազար դժբախտ դեպք, վորից մոտ 30,000-ը հաշմանդամութեամբ էր վերջանում:

Այն արդունաբերութեանները, վորոնք առանձնապես շատ դեպքեր են տալիս դժբախտութեան, ներանց մեջ վերջին տեղը չեն բռնում նույնպես այն արդունաբերութեանները, վորոնց մեջ տնայնագործներ և արհեստավորներ են աշխատում:

Ինչպես գիտնականները հաշվել են, սովորաբար կրոնի սպասավորներն ամենից քիչ ունեն դժբախտ դեպքեր: Այսպես ահա, յեթե համեմատելու լինենք նրանց մահացութեանը, վոր առաջ է յեկել դժբախտ դեպքերից, արհեստավորների ու տնայնագործների մահացութեան հետ—այն ժամանակ հայտնի յե լինում, վոր զանազան դժբախտ դեպքերից առաջ յեկածը, հոգեվորականներին 100 մահացութեանն ընկնում, իսկ 255 մահացու դժբախտ դեպք՝ մուշտագործների մեջ, 1133 դեպք՝ կտուր շինողների մեջ, 1944 դեպք՝ փո-

խաղրող կառապանների մեջ, իսկ ձկնորսների մեջ արդեն՝ 1444 դեպք:

Յեւ, իհարկե, այս փաստերը զարմանալու բաներ չեն:

Տերտերը, մոլլան կամ ռարբին չեն մագլցում կտուրների վրա, ինչպես վորմնադիրը, բաշ չեն տալիս հսկայական ծանրություններ, վորից կարելի չե վրաս վածքներ ստանալ և վորոնք կարող են մահ պատճառել, ինչպես փոխաղրող կառապանը, և չեն մտնում փոթորկված ծովը, ինչպես ձկնորսը:

Այդ պատճառով տերտերին, մոլլային և ռարբին շատ ավելի քիչ դժբախտ դեպքեր են պատահում, քան վորմնադիրին, կառապանին և ձկնորսին:

Արդյունաբերության մեջ հիվանդություններից և դժբախտ պատահարներից բացի, վերջին հաշվով, հաշմանդամության և առաջնորդում, հասկանալի չե իհարկե, նաև ծերությունը, վորին ընկերանում ե մշտապես ուժի և աշխատունակության անկումը:

Այն տնայնագործը կամ արհեստավորը, վոր հիվանդության պատճառով, կամ արդյունաբերության մեջ պատահած դժբախտ դեպքի պատճառով հաշմանդամ ե դառնում, իհարկե, ընկնում ե շատ ավելի թշվառ դրության մեջ, քան այն տնայնագործը կամ արհեստավորը, վորը հիվանդանում ե ժամանակավորապես:

Այն տնայնագործը կամ արհեստավորը, վոր հիվանդանում ե ժամանակավորապես, գոնե հույս ունի, թե մի կերպ կառողջանա, հիվանդությունից հետո նորից վտրի կկանգնի: Հաշմանդամն այդ հույսն ել չունի: Կարիքը, բաղը, ցուրտը, մուրացկանի տապալկը,

անհ թե, հաշմանդամ դառնալիս, ինչ ե սպասում բոլոր նրանց, վորոնք ապրում են իրենց սեփական աշխատանքով:

Պարզ ե, վոր այստեղ ես, տնայնագործին ու արհեստավորին անհրաժեշտ ե կողմնակի ոժանդակություն: Արհեստագործական կոոպերացիայի փոխոգնության գանձարկղներն այս դեպքում ել ոգնության են հասնում իրենց անդամներին:

Վորե ե տնայնագործ և արհեստավոր, վոր վորոշ ժամանակաշրջանի (այդ վորոշում ե լիազորների ժողովը, ինչպես մի քանի գանձարկղներում՝ 2-3 տարի, ուրիշներում՝ 4-5 տարի) ընթացքում գանձարկղներին անդամ ե յեղել, հաշմանդամ դառնալիս պենսիա չե ստանում, վորի չափը կախում ունի իր աշխատունակությունը կորցնելու աստիճանից:

Ներկայումս, անաշխատունակության աստիճանի համաձայն, հաշմանդամները բաժանվում են 6 խմբի:

Առաջին խմբին պատկանում են այն հաշմանդամները, վորոնք վոչ միայն վորե ե աշխատանքի անընդունակ են, այլև նույնիսկ ուտելու, խմելու, հագնվելու և այլ բաների համար կարիք ունեն կողմնակի աջակցության:

Յերկրորդ խմբին պատկանում են այն հաշմանդամները, վորոնք թեև կողմնակի աջակցության կարիք չունեն, բայց աշխատանքի բացարձակապես անընդունակ են:

Յերրորդ խմբին պատկանում են այնպիսի հաշմանդամներ, վորոնք բացարձակապես չեն կարող ըզբաղվել իրենց մշտական աշխատանքով, և միայն զբաղությամբ, քիչ-քիչ, ինչքան իրենց առողջությունը

ներում և, կարող են կատարել ուրիշ ավելի թեթև աշխատանքներ, վորոնք միայն պատահական և փոքրիկ վատալիններ են տալիս:

Չորրորդ խմբին պատկանում են այն հաշմանդամները, վորոնք կարիք ունեն տեղափոխվելու ուրիշ արհեստի, ուր այնքան շատ վորակավորում չի պահանջում:

Հինգերորդ խմբին պատկանում են այն հաշմանդամները, վորոնք պետք և հրաժարվեն իրենց սովորական արհեստից և տեղափոխվեն նույն վորակավորման ուրիշ արհեստի միայն համապատասխան վերապատրաստությունից կամ պրոտեզ (հաշմանդամի արհեստական անդամներ) ստանալուց հետո:

Վեցերորդ խմբին պատկանում են այն հաշմանդամները, վորոնք կարող են շարունակել իրենց նախկին արհեստավորական գործունեությունը, բայց արտադրողականությունը նվազեցնելով:

Հաշմանդամների արտադրողականության աստիճանը վորոշում են բժշկա-փորձագիտական հանձնաժողովները, վորոնք լինում են կամ շրջանային կամ դավառակային քաղաքներում:

Այդպիսի հանձնաժողովի քննարկման յենթարկվելու համար հաշմանդամը պետք և դիմի իր փոխոգնություն գանձարկղին, վոր նախապես քննում և, թե նա դրամարկղի անդամության բավարար ստաժ ունի, վոր անհրաժեշտ և պինսիա նշանակելու համար:

Բժշկա-փորձագիտական հանձնաժողովը յենթե գանձարկղի անդամի հաշմանդամությունը վորոշել և առաջին խմբի համար, այն ժամանակ հաշմանդամը, սովորաբար, ստանում և իր լրիվ աշխատավարձի $\frac{2}{3}$ -ի

չափով պինսիա: Հաշմանդամության յերկրորդ խմբի համար վորոշվածը ստանում և իր աշխատավարձի $\frac{1}{3}$ -ը իսկ յերրորդ խմբի համար նշանակված հաշմանդամը՝ իր աշխատավարձի $\frac{1}{3}$ -ը:

Լինում են, թեև, պինսիայի այլ չափեր ևս, քանի վոր լիազորական ժողովները փոխոգնության գանձարկղի ֆինանսական դրությունը նկատի առնելով և, վոր վճռում են հաշմանդամության արվելիք ապահովագրական նորմաները:

Փոխոգնության գանձարկղի անդամների ապահովագրությունը հաշմանդամության դեմ հանդիսանում և գանձարկղի համար նոր տեսակի աշխատանք, վոր և հարկավոր զարգացումը ստացել և: Այնուամենայնիվ փոխոգնության մի քանի գանձարկղներ (որ. համար Մոսկվայի և ուրիշ) ներկայումս հաշմանդամության ապահովագրության համար տասնյակ հազարավոր ռուբլիներ են ծախսում:

11. Պենսիա վորքեվայություն յեվ վորքություն համար

Մահը հանդիսանում և ծերություն բնական վախճանը: Սակայն միայն ծերությունը չեն, վոր մեզ տանում և դեպի այդ բնական վախճանը, այլ նաև արդյունաբերության մեջ պատահող դժբախտ դեպքերը: Հեղափոխությունից առաջ Ռուսաստանում պատահած տարեկան յերեք հարյուր հազարից ավելի դժբախտ դեպքերի մեջ մոտ վեցհազարը վերջանում էյին մահացությունով:

Ինչպես հայտնի յի, մահվամբ և վերջանում շատ

հաճախ նաև սովորական հիվանդություններ: Բայց վորովհետև այդ սովորական հիվանդություններն ազդեցություններին ավելի յին կառուցում, քան հարուստներին և բարեկեցիկ ապրողներին, դրա համար ել սովորական հիվանդություններինց առաջացած մահը ամենից ավելի այցելում և աղքատներին, բանվորներին, տընայնագործներին, և այլն:

Փարիզի, Ֆրանսայի մայրաքաղաքի ամենից ավելի բարեկեցիկ շրջաններում, 1910—1912 թ.թ. յուրաքանչյուր հազար բնակչից՝ զանազան հիվանդությունների պատճառով, մեռան 11 մարդ, իսկ աղքատ շրջաններում՝ 22 մարդ: Վորոնեժի նահանգում, 1921 թվին յուրաքանչյուր հարյուր բնակչից այն ընտանիքները, վորոնք շատ ցանց եյին արել, ավին յերկու մարդից քիչ ավելի մահացություն, քիչ ցանքս արողները՝ 11 մարդ, իսկ ցանքս չունեցողները՝ 23-ից ավելի:

Ավելի սարսուփելի բան չկա, քան կորցնել սընուցող ձեռքը բանվորի ընտանիքում, տնայնագործի կամ արհեստավորի ընտանիքում, վորոնք միայն նրա աշխատավարձով եյին ապրում:

Ի՞նչ կարող և անել մի վորեւի բանվորի, տնայնագործի կամ արհեստավորի այրին, վոր մի խումբ փոքր յերեխաների հետ տուն և մնացել, տնային աշխատանքից հյուսվել և մաշվել, և տնային աշխատանքից բացի ուրիշ բանի վարժված չի:

Այստեղ արդեն սնուցողի մահվան հենց յերկրորդ ուր պետք և անմիջական կողմնակի ոգնություն, այնպես վոր, առանց դրան, ընտանիքը պետք և փոքոցն ընկնի:

Յեվ այս դեպքում ել արհեստագործական կոոպերացիայի փոխոգնություն գանձարկը դարձյալ ոգնություն և հասնում վորբացած ընտանիքին:

Յեթե ընտանիքի սնուցողը, վոր մեռավ, գանձարկին անդամագրված եր այնքան ժամանակամիջոցի ընթացքում, վոր լիազորական ժողովի կողմից վճռված եր, այն ժամանակ նրա ընտանիքին հատկացնում են պենսիա: Ինքն՝ այրին, յեթե անաշխատունակ և, սովորաբար մինչև իր մահը պենսիա յե ստանում. իսկ յեթե այրին փոքր յերեխաներ ունի. վորոնք խանդարում են նրան աշխատանքի գնալու, այն ժամանակ մինչև այնքան, վոր յերեխաներից ամենափոքրը 8 տարեկան դառնա: Մնացած յերեխաներից ամեն մեկը պենսիա կստանա մինչև 16 տարեկան դառնալը:

Նշանակած պենսիայի չափը կախում ունի ընտանիքի մեծությունից: Բաղմանդամ ընտանիքին ավելի մեծ պենսիա յե նշանակվում, քան փոքրաթիվ ընտանիքին:

Այս տեսակետից, թե փոխոգնության գանձարկներին մեջ և թե սոցիալական ապահովագրության գանձարկներում, ընտանիքները, սովորաբար, բաժնվում են յերեք կատեգորիայի:

Յերեք և ավելի անդամ ունեցող ընտանիքները պենսիա ստանում են մեռնողի աշխատավարձի $\frac{4}{9}$ -ի չափով:

Յերկու անդամ ունեցող ընտանիքները պենսիա ստանում են մեռնողի աշխատավարձի $\frac{3}{9}$ -ի չափով:

Վերջապես, յեթե մեռնելուց հետո ընտանիքի

մեջ մեկ անգամ և մնում, նրա համար պենսիա նշանակվում և աշխատավարձի 2/3-ի չափով:

Պենսիայի այս չափերը, զանազան դրամարկղներում, իհարկե, կարող են ավելի կամ պակաս լինել, ինչ վոր կախում ունի դրամարկղների ֆինանսական վիճակից, վոր այդ առթիվ հաստատել են լիազորական ժողովները:

Այբիները և վորբերի ապահովագրությունը, ինչպես նաև հաշմանդամների ապահովագրությունն առայժմ նոր աշխատանքներ են փոխողություն դրամարկղների համար: Փոխողություն դանձարկղներն այդ աշխատանքներն կատարում են աստիճանաբար միայն, դրա համար ել դեռևս լայն ծավալ չեն ստացել այդ աշխատանքները: Այնուամենայնիվ, մի քանի գանձարկղներ, ներկայումս արդեն, այբիների և վորբերի ապահովագրության համար տասնյակ հազարավոր ուրբիներ են ծախսում (որ, համար, Մոսկվայի գանձարկղը և այլն):

12. Թաղման ոժանդակություն

Ընտանիքի սննդատուի մահը հենց առաջին օրն իսկ ծանր հոգսեր և պատճառում. պետք և հանգուցյալին թաղել:

Իսկ թաղման համար փող և հարկավոր, ինչ վոր բանվորի, տնայնագործի կամ արհեստավորի ընտանիքում միշտ ել պակաս և:

Այդ հոգսը, հասկանալի չէ, աղքատի ընտանիքում հրապարակ չի գալիս միայն այն ժամանակ, յերբ սննդատուն և մեռնողը, այլևս այն ժամանակ:

յերբ վոր մեռնում և ընտանիքի անդամներից վորևե մեկը: Յեղ այս դեպքում ել դարձյալ արհեստագործական կողմերացիայի փոխողություն դանձարկղն և, վոր ողնություն և հասնում:

Գանձարկղը թաղման համար ոժանդակություն և տալիս թե իր անդամի մահվան դեպքում, և թե նրա ընտանիքի անդամների մահվան դեպքում, յեթե նրանք գտնվում են նրա խնամքի տակ:

Չափահասների թաղման ոժանդակությունը նշանակվում և, սովորաբար, այն չափով, վոր ավյալվայրի բոլոր արդյունագործությունների ամսական աշխատավարձի միջինն և կազմում, իսկ փոքրահասակների թաղման համար՝ այդ աշխատավարձի կեսը կամ մի յերրորդը: Ոժանդակության ճիշտ չափը վճռում և գանձարկղի լիազորական ժողովը՝ նկատի ունենալով գանձարկղի ֆինանսական դրությունը:

Փոխողություն դանձարկղներն այս տիպի ոժանդակության համար բավական զգալի գումարներ են ծախսում: Այդ ծախսերի չափի մասին կարելի չէ գաղափար կազմել, յեթե նկատի ունենանք, վոր, յի համար միայն Մոսկվայի գանձարկղը 1928 թ. օր. համար միայն Մոսկվայի գանձարկղը 1928 թ. մոտավորապես 75,000 ուրբի յի ծախսել իր մեռած անդամների և սրանց ընտանիքի անդամների թաղման վրա:

13. Բժեկական ոգնություն

Տնայնագործի և արհեստավորի ընտանիքին հիվանդությունը շատ հաճախ և այցիություն գալիս, ինչպես տեսանք վերելում:

շինները հատկացնում են բժշկական ոգնության գործին և վորոնք զլիսավորապես ծախսվում են գյուղի վրա, այն ժամանակ ցարական բժշկականության և խորհրդային բժշկականության մեջ յիշած տարբերությունն ավելի յի աչքի զարնում:

Չպետք է մտածել, թե մեր պետությունը բժշկական ոգնության համար այդպիսի մեծ գումարներ ծախսում է միայն մայրաքաղաքների և կենտրոնական նահանգների մեջ: Վսչ, մեր յերկրի ամենահեռու կած անկյուններում ել բժշկական ոգնության համար նշանակալից միջոցներ են ծախսվում: Այսպես, որ. համար, միմիայն սոցիալական ապահովագրության միջոցներից, 1928 թ. Հեռավոր Արևելքի մի ապահովագրվածի համար ծախսվել է 24 ռ. 13 կ., իսկ Արևանդելսկի նահանգում՝ 22 ռ. 53 կ. և այլն:

Նույնիսկ Բուրյատ-Մոնղոլիան հանրապետության մեջ, 1928 թ. մի ապահովագրվածի բժշկական ոգնության համար ծախսվել է 4 անգամ ավելի շատ, քան մեկ բնակչի համար Մոսկվայում, ցարական կառավարության ժամանակ:

Յեւ սակայն, չնայած այս բոլորին, չնայած այն հսկայական միջոցներին, վոր պետությունը ծախսում է այս բոլորին, չնայած վոր բուժական հիմնարկների (ամբուլատորիա, հիվանդանոց, ծննդաբերական կայան, կոնսուլտացիա, և այլն) ցանցը նշանակալից չափով ընդարձակվել է, մեզ մոտ բժշկական ոգնությունը դեռ հեռու յի բավարար լինելուց:

Լավ բժշկական ոգնության կարիքը, ինչպես ասացինք արդեն, առանձնապես մեծ է գյուղում, ուր ապրում է տնայնագործների և արհեստավորների զգալի

րեծամասնությունը: Այստեղ, բժշկական ոգնության գործի լավացման համար դեռ շատ անելիք կա, վորի մասն իր վրա յի վերցնում այժմ արհեստագործական կոոպերացիայի փոխոգնության գանձարկը:

Տնայնագործների և արհեստավորների (իր անդամների) բժշկական ոգնության գործը բարելավելու համար փոխոգնության գարձարկը իր միջոցներով կազմակերպում է սեփական բուժական հիմնարկներ:

Այսպես, որ. համար, Կիմրի փոխոգնության գանձարկը այժմ սկսում է կառուցել մի սեփական ամբուլատորիա, վոր յենթադրվում է, թե 1925 հազար ռուբ. կնստի: Նովոսիբիրի փոխոգնության գանձարկը կառուցել է իր սեփական ամբուլատորիան: Մոսկվայի դրամարկը կառուցում է մի հիվանդանոց, վորի համար 700 հազար ռուբ. է հատկացված: Այդ միևնույն գանձարկը Մոսկվայի մեջ պոլիկլինիկա (ամբուլատորիա բոլոր մասնագիտություններով) ունի, վորը քաղաքի լավագույններից մեկն է, և այլն և այլն:

Շատ գանձարկներ, ինքնուրույն բուժական հիմնարկներ կառուցելու գործով չզբաղվելով հանդերձ, միջոցներ են ձեռք առնում իրենց անդամների բժշկական ոգնության գործը բարելավելու առաժիճների կան ոգնության գործը բարելավելու առաժիճների բուժական ցանցի միջոցով: Այդ բանի համար նրանք առաժիճների հետ կնքում են մասնավոր պայմանագրություններ, վորոնց համաձայն առաժիճները, գանձարկի տված գումարներով պարտավորվում են ընդլայնել գոյություն ունեցող բժշկականների ցանցը. հիվանդանոցներում, հատկապես տնայնագործների համար, մեծացնել մահճակալների թիվը. տնայնագործներին համար գեղեր և վերակապության նյութիզեններ

հայթայթել. քաղաքում, բժշկական ոգնություն ստանալու հերթականություն տեսակետից տնայնագործներին հավասարեցնել ապահովագրված բանվորներին և ծառայողներին և այլն, և այլն:

Փոխոգնության գանձարկներն իրենց անդամներին բժշկական ոգնություն տալիս են իր բոլոր տեսակետներով հանդերձ. յերթեկի հիվանդների համար՝ ամբուլատորիա. ծանր հիվանդները համար՝ հիվանդանոց. ատամնաբուժություն և ատամ շինել, դեղեր և նույնիսկ ամենից թանկագինը՝ ոգնության սանատորիա—կուրորտ գնալու: Փոխոգնության միայն 37 գանձարկներ, 1928 թ. միջին հաշվով 4 ամսվա աշխատանքի ընթացքում ծախսեցին բժշկական ոգնության համար (սանատորիայի, կուրորտի և հանգստյան տան ծախսերը չհաշված) մոտավորապես 370 հազար ռուբլի:

Գանձարկի անդամը՝ բժշկական ոգնություն ստանալու համար՝ բավական է, վոր ներկայացնեն իր անդամության գրքույկը կամ բժշկական կարգը, վոր վկայում է, թե նա իրավունք ունի՝ գանձարկի հաշվին՝ բուժօգնություն ստանալու:

14. Սանատորիա յեվ կուրորտ

Ցուրաքանչուր տնայնագործ և արհեստավոր լսել է, անշուշտ, սանատորիայի և կուրորտի մասին: Բայց ամեն տնայնագործ և արհեստավոր չգիտե, թե ինչ բան է սանատորիան և կուրորտը, և ինչ է տալիս նա իր հաճախորդներին: Այդ պատճառով էլ, այստեղ համառոտակի մենք կխոսենք այդ մասին:

Սանատորիա կոչվում են փակ տեսակի բուժական հիմնարկներ, հիվանդանոցի նման: Սակայն սանատորիան հիվանդանոցից տարբերվում է այն բանով, վոր նրա մեջ ամեն տեսակ հիվանդություններ չեն բուժում, այլ վրեժ տեսակի մի հիվանդություն միայն (սանատորիաներ կան միայն սրտային հիվանդությունների բուժման համար, միայն թոքային հիվանդությունների բուժման համար, միայն ստամոքսային հիվանդությունների բուժման համար, և այլն):

Սանատորիան սովորական հիվանդանոցից տարբերվում է նաև այն բանով, վոր նրա մեջ սուր հիվանդություններ չեն բուժում, այսինքն այնպիսի հիվանդություններ, վորոնք շտապ և փոթորկալից անցնում են, տիֆի, խոլերայի, սկարլատինայի և այլն նման:

Սանատորիաներում սովորաբար բուժում են միայն խրոնիքական հիվանդությունները, այսինքն այնպիսի հիվանդություններ, վորոնք տարբերվում են և աստիճանաբար հյուժում մարդուն:

Կուրորտ կոչվում են այնպիսի վայրեր, ուր ինքն՝ բնությունն է, վոր ոգնում է հիվանդության բուժմանը: Կան կլիմայական կուրորտներ, ուր ողը, արեվը և բնության մյուս ուժերն են միայն, վոր հիվանդներին բուժում են: Այդպիսի կուրորտ է, որ համար, Խրիմը, վորտեղ տաք, ծովային ողը և արեվը հազնային ճառագայթները բուժում են թոքախտը:

Հետո, կուրորտներ կան, վոր ունեն բուժիչ հանքային ջրեր, վոր գործածվում է լողանալու և խմելու համար: Այդպիսի կուրորտ է, որ համար Կիսլա-

վողակը՝ իր «նարգան» աղբյուրներով, վորոնք հոսում են լողարանների մեջ՝ բուժելու համար սրտի հիվանդությունները: Այդպիսի կուրորտ ե նաև Եսենտուկին՝ իր խմելու աղբյուրներով, վորոնք բուժում են ստամոքսա-աղիքային և այլ հիվանդությունները:

Վերջապես կուրորտներ կան, վոր բուժիչ ցեխ ունեն: Բուժիչ ցեխը գործածվում ե հողացավի, լյարդային հիվանդության, կանաչի և այլ հիվանդությունների բուժման համար: Այդպիսի կուրորտներ են որ. համար Սալի, Տինակի, Սլավյանակ, Յեվպատորիա, և այլն:

Կուրորտային վայրերում սովորաբար սանատորիաներ են հաստատվում, ուր հիվանդներին բուժում են ինչպես սովորական սանատորիաներում՝ այստեղ ոգտվելով նայել տեղական բնության ուժերից (լուր, ցեխ, արև, և այլն):

Բուժումը, վոր կատարվում ե սանատորիաներում և կուրորտներում, մեծ ոգուտ ե տալիս հիվանդին, գլխավորապես սանատորիաներում, վորովհետև այստեղ բուժում են միայն մի հիվանդություն, վորը մասնագետ բժիշկները մշտապես ուսումնասիրում են, իսկ կուրորտներում՝ դրանից նաև այն պատճառով վոր այս տեղ հիվանդությունը բուժում են նայել բնության ուժերը, վորոնց ներգործությունը մշտապես շատ ուժեղ ե լինում:

Սանատորիական-կուրորտային բուժումը շատ թանկարժեք բուժում ե: Այդ պատճառով, մեծ ընտրություն կատարելուց հետո միայն այդտեղ պետք ե

աղաքիկ նրանց, վորոնք իսկապես այդպիսի բուժման կարիք ունեն:

Չնայած վոր փոխոգնության գանձարկները ցերեպար ժամանակ չեն, վոր գործում են, նրանք այժմ նշանակալից գումարներ են ծախսում արդեն սանատորիական-կուրորտային ոգնության համար:

Այսպես 1928 թ. փոխոգնության 37 գանձարկները միջին հաշվով 4 ամսվա աշխատանքի ընթացքում, սանատորիական-կուրորտային ոգնության և հանգստյան տների համար ծախսել են 235 հազար ռուբլի:

15. Հանգստյան տներ

Ասում են, հիվանդությունը մարդու մեջ մտնում ե փթեցրով՝ դուրս ե գալիս մսխալներով: Իրա համար, բժիշկներն շատ վաղուց արդեն գիտեն, վոր ավելի լավ ե հիվանդությունը կանխել, քան հետո բուժել:

Այս հիման վրա, վերջին ժամանակներս, շատ մեծ ծավալ ե ստացել, այսպես կոչված, պրոֆիլակտիկ բժշկականությունը, այսինքն այն բժշկականությունը, վոր ձգտում ե կանխել հիվանդությունը, թույլ չտալ, վոր հիվանդություն առաջ գա: Այս պրոֆիլակտիկ բժշկականությունը, վերջին ժամանակներս, հանգստյան տներում, գրեթե ամեն տեղ կադմակերպվում ե մասամբ:

Հանգստյան տունը մի տուն ե, վոր տեղավորված ե սովորաբար վոնվե անտառում, մաքուր ողունեցող այգիներում, վորտեղ, ամբողջ տարին հոգնած

աշխատավորը գնում է յերկու յերեք շաբաթ հանգստյան ժամեր անցկացնելու:

Հանգստյան տներում բուժում չկա, և այնտեղ հիվանդներին չեն ուղարկում, վորոնք բուժման կարիք ունեն, այլ առողջ աշխատավորներին միայն, վորոնք կարիք ունեն իրենց սովորական միջավայրը փոխելու, թարմ, մաքուր ոդով իրենց ուժերն ամրապնդելու և ծանր աշխատանքից հանգստանալու:

Հանգստյան տուն գնալով՝ աշխատավորը ուժ և առողջություն է հավաքում՝ նորանոր աշխատանքների համար, վորպեսզի կարողանա պայքարել զանազան տեսակ հիվանդությունների դեմ, վորոնք առաջ են գալիս աշխատավորի կյանքի և աշխատանքի աննպաստ պայմաններից: Մինչև վերջին ժամանակներս այդպիսի հանգստյան տներ կային միայն բանվորների ու ծառայողների համար: Յերբ արհեստագործական կոոպերացիայի փոխողության գանձարկիչները կազմակերպվեցին, այն ժամանակ, այդ գանձարկիչներն սկսեցին իրենց անդամների՝ տնայնագործների և արհեստավորների համար ել այդպիսի հանգստյան տներ պատրաստել:

Այժմ փոխողության գրեթե բոլոր գանձարկիչներն իրենց անդամներին ոգնության են գալիս՝ հանգստյան տներ գնալու միջոցով: Այդ նպատակով, նրանք կամ իրենց համար սեփական տներ են շինում, կամ ել սոցիալական ապահովագրության գանձարկիչի և պրոֆմիութենական հանգստյան տների մեջ տեղեր են բանում վարձով և դրա համար բավական նշանակալից գումարներ են ծախսում: Ինչպես վերելում մատնանշվեց, 1928 թ. փոխողության 37 գանձարկիչները

հանգստյան տների, սանատորիաների և կուրորաների համար ծախսել էին 235 հազար ռուբլի:

16. Մանկահներ, Մուրհներ յեվ Մանկական հրապարակներ

Վերելում մենք խոսեցինք արդեն, թե մահացությունն ինչքան ուժեղ է բանվորների, տնայնագործների և արհեստավորների յերեխաների մեջ:

Բանվորների, տնայնագործների և արհեստավորների յերեխաների այդ մեծ մահացության պատճառը հանդիսանում է այն հանգամանքը, վոր աշխատավոր կինը, տնայնագործ կինը ծննդաբերությունից առաջ հանգիստ չունի, կամ բավարար չափով հանգիստ չունի:

Յեթե բանվորուհիների և տնայնագործների յերեխաների մեջ մահացությունն այդքան շատ է, դրա մի ուրիշ, կարեւոր պատճառներից մեկն էլ այն է, վոր նրանց յերախաները մնում են հաճախ առանց պետք յեղած խնամքի և հսկողության:

Տնայնագործ կինը, վոր ընդհանուր արհեստանոցումն և աշխատում, գործի գնալիս ծննդաբերության առաջին շաբաթները, կամ ել նույնիսկ մի քանի ու հետո, իր նորածնի խնամքը հանձնում է ավելի մեծ յերեխային կամ հարեանին: Իսկ հարեվանուհին իր սեփական գործերի մեջ գլուխը կորցրել է: Տարիքով յերեխան ել իր սեփական գործերն ունի, ինչքան ուզեք: Հետեվանքն այն է լինում, վոր ծծկեր յերեխան ժամերով պառկում է առանց աննդի, կեղտոտ շորերի մեջ, լացից և գոռալուց շնչահեղձ, նրանուրբ որգանիզմը հյուժվում է, քնքուշ առողջու-

թյունը քայքայվում: Ձարմանալի՞ յե արդյոք, վոր
այդ բոլորից հետո, ընդհանուր գործարաններում աշ-
խատող բանվորուհու և տնայնագործուհու յերեխա-
ներն այդքան մեծ քանակությամբ մեռնում են:

Վոչ մի զարմանալու բան չկա այդ տեղ, ուրիշ
կերպ չի յիշ կարող լինել մինչև յայնքան ժամանակ,
քանի բանվորուհիների և տնայնագործուհիների յե-
րեխաները մնում են տանը, առանց պետք յեղած հըս-
կողության:

Յեվ սակայն, այդպիսի հսկողություն հնարավոր
ի լրիվ չափով կազմակերպել՝ մանկատներ և մսուր-
ներ հիմնելով, վորտեղ տնայնագործուհին կարող ե
աշխատանքի գնալիս՝ իր յերախային թողնել ամբողջ
աշխատանքի ժամանակ:

Շատ տեղերում արդեն կան այդպիսի մանկա-
տներ և մսուրներ: Այդ տներում և մսուրներում յուռ-
բաքանչյուր յերեխայի համար առանձին անկողին
կա. դայակներ կան, վորոնք պարտավոր են յերախա-
յին հսկել, իր ժամանակին, նրան մաքրել, կերցնել
և խմցնել. բժշկական հսկողություն կա, վորպեսզի
իր ժամանակին, անհրաժեշտ բժշկական ոգնություն
ցույց տա: Ինքնին հասկանալի յե, Վոր մանկատուն
կամ մսուր տված յերեխան գտնվում ե անհամեմատ
ավելի լավ պայմանների մեջ, քան այն յերեխան, վո-
րին իր մայրը հարկվանուհու հսկողությանն ե թող-
նում:

Ընդհանուր արհեստանոցում աշխատող կին տը-
նայնագործների համար այդպիսի մանկատներ և մս-
ուրներ հիմնում են այժմ վոչ միայն առբաժինները,
այլև արհեստագործական կոոպերացիայի փոխոգնու-

թյան գանձարկղները: Փոխոգնության գանձարկղնե-
րից մի քանիսն այժմ արդեն ցանց ունեն պղպիսի
մանկատների և մսուրների, վորոնց պահպանման
համար նշանակալից գումարներ են ծախում: Յեվ
այդ գումարներն, հարկ ե, անոգուտ տեղ չեն ծախս-
վում: փոխոգնության գանձարկղի անգամ տնայնա-
գործուհիները յերեխաներից հարյուրներով ե, վոր ի-
րենց կյանքի պահպանությունը գտնում են մանկա-
տների և մսուրների մեջ:

Տնայնագործուհիների միայն ծծկեր յերեխաները
չի, վոր հսկողության կարիք ունեն, այլ նաև ավելի
մեծ տարիք ունեցող յերեխաները: Առանց հսկողության
մնալով՝ այդ յերեխաները դառնում են տնապաս-
տան փողոցային յերեխաներ, վորոնք չափահասներից
շատ վատ բաներ են սովորում, իրենց չարածիժու-
թյան պատճառով հաճախ փորձանքի յենթարկվում,
առաջ են բերում մեր գյուղերին լավ ծանոթ հրդեհ-
ներ, վորոնք տասնյակ տներ են սրբում յերկրի յե-
րեսից:

Յեվ սակայն, այս յերեխաների համար ել հսկո-
ղություն կարելի յե կազմակերպել՝ մանկատներ և
մանկական հրապարակներ հիմնելով, վորտեղ յերեխա-
նեք զատտիարակների հսկողության տակ կլինեն
այդ զատտիարակները նրանց կծանոթացնեն շրջա-
պատի աշխարհին, կղեկավարեն նրանց խաղերը և
այլն:

Այժմ, այդպիսի մանկատներ և հրապարակներ
կազմակերպվում են բազմաթիվ վայրերում: Վերջին
ժամանակներս արհեստագործական կոոպերացիայի
փոխոգնության գանձարկղներն այդպիսի տներ և հը-

բապարակներ են հիմնում նաև տնայնագործների և արհեստավորների յերեխաների համար:

Հետագայում, փոխոգնության դանձարկոյների աշխատանքի այս մասն, անկասկած, ել ավելի մեծ զարգացում կստանա:

17 Բնայնագործների աշխատանքի պատշաճ նուրբյունը

Վերելում մենք պատմեցինք, թե՛ բանվորի, տնայնագործի և արհեստավորի կյանքի ու առողջութեանն ինչ մեծ փնտս և հասցնում այն աշխատանքը, վոր կատարվում և փոշառատ արդյունաբերութեան մեջ և այնպիսի արդյունաբերութունների մեջ, ուր գործածվում են թունավոր նյութեր, ինչպես կապար, սնդիկ, լուսածին, ևայլն:

Յերկար ժամանակ մարդիկ կարծում էին, և այժմ ել դեռ շատերը կարծում են, վոր բանվորները, տնայնագործներն ու արհեստավորները խուսափել չեն կարող փոշու և թունավոր նյութերի միջոցով առաջ յեկած արդյունաբերութեան վնասակարութեանից:

Իրականութեանը, սակայն, շատ հեռու յե այդպես լինելուց:

Գիտնականները հաստատել են, վոր աշխատավորութեան առողջութեան վրա այնքան կործանարար ազդեցութուն ունեցող արդյունաբերութեան վնասակարութեանը շատ դեպքերում, հաճախ նույնիսկ առանց մեծ դժվարութեան, կարելի յե մեղանից հեռացնել: Յեվ խոշոր արդյունաբերութունների, մեծ ֆա-

բրիկաների ու գործարանների մեջ, այժմ, որ ավելի քիչ-քիչ փոքրանում են այդ մատնանշված փնտս-կարութեանները, վորոնք աշխատավորների մեջ առաջ եյին բերում բազմաթիվ հիվանդացումներ և մահացութուն, իսկ կանանց մեջ՝ վիժում, մեռած-ծնունդներ, ևայլն:

Վորպեսզի բանվորները փոշուց չնեղվեն, ֆաբրիկաներում և գործարաններում վենտիլացիա յեն շինում (ողափոխութուն), գործածում են հատուկ գործիքներ, վորոնք փոշին ձծում են (փոշեծծիչ), յերկաթագործութեան մեջ չոր աշխատանքը փոխարինվում և թացով: Վորպեսզի բանվորները չտանջվեն վնասակար նյութերից, վորոնք գործածվում են արդյունաբերութեան մեջ, այդ նյութերի փոխարեն գործածում են անփնտս նյութեր (որ. համար, լուցիկ շինելու մեջ գործածվող թունավոր, սպիտակ լուսածնի փոխարեն՝ անթույն կարմիր լուսածին. հայելագործութեան մեջ սնդիկի տեղ՝ արծաթ. ներկագործութեան մեջ կապարային փնտսակար ներկի տեղ՝ ցինկի անփնտս ներկ, ևայլն):

Յյնտեղ, ուր փնտսակար նյութերի փոխարեն չի կարելի ուրիշ անփնտս նյութեր գործածել, այդ տեղ գանվորներին տալիս են հատուկ գործիքներ (շնչողական), վորոնք մաքուր ոդ են մտաակարարում նրանց, ևայլն ևայլն:

Այդ միջոցներն բանը պիտի տեսնեն նաև արդյունաբերութեան մեջ տեղի ունեցող դժբախտ դեպքերի վերաբերմամբ: Ինչպես այժմ ապացուցված է, — այն հսկայական քանակութեանը՝ արդյունաբերութեան մեջ տեղի ունեցող դժբախտ դեպքերի, վորոնք առաջ

են բերում աշխատավորների մեջ հիվանդություն, հաշմանդամություն և մահ, կախում ունեն վնչ թե աստուծո կամքից, այլ այն բանից, թե աշխատանքների վայրն ինչպես և կարգավորված:

Յեթն գործարանը տեղավորված և ընդարձակ լուսավոր շինություն մեջ, դադգյահների միջև լայնարձակ անցքեր ունի, հարմարավոր արգելակներով պաշտպանված են դադգյահները, ապա և այդպիսի գործարանի մեջ դժբախտ դեպքեր քիչ կլինեն: Ընդհակառակն, անլույս, նեղված գործարանի մեջ, ուր դադգյահների արանքում անցքերը նեղ են և դրա համար ել վոչ մի արգելակող հարմարացումներ չունեն, միշտ ել դժբախտ դեպքեր շատ կպատահեն:

Այդ պատճառով, այժմ, ֆաբրիկաներ և գործարաններ կառուցելիս և վերակազմելիս՝ շինում են լայնեցի ու մեքենաները շրջապատված են, ունեն ցանցեր, վահաններ, ծածկոցներ և այլն:

Դժբախտ դեպքերի հսկայական քանակություն մեխանիկական պատճառներից մեկն ևլ աշխատավորի հոգնածությունն և, վոր բթացնում և նրա ուշադրությունը արտադրության մեջ յեղած վատնքների հանդեպ:

Ռուսաստանում, 1915 թ. Վոլգայի վրա յեղած ֆաբրիկաներում և գործարաններում պատահած 1000 դժբախտ դեպքերից գալիս եր ըստ աշխատանքի ժամերի՝

6-ից 8 ժամին	109	դժբախտ դեպքեր՝
8-ից 10 ժամին	162	»
10-ից 12 »	249	»
12- » 2 »	68	»
2- » 4 »	189	»
4- » 6 »	243	»

Այսպես ուրեմն, դժբախտ դեպքերի ամենամեծ քանակությունը պատահում և ժամի 10-ից 12-ի միջոցին, ճաշից առաջ և ժամի 4-ից 6-ին յերեկոյան, այսինքն աշխատավորի հենց ամենամեծ հոգնածության ժամերին: Դժբախտ դեպքերի ամենափոքր քանակությունը գալիս և վաղ-առավոտյան ժամերին (6-ից 8 ժամին), յերբ աշխատավորը դեռ նոր և ըսկսում աշխատանքը, և հետճաշա հանգստի ժամերին (ցերեկվա 12-ից 2 ժամին):

Աշխատավորի արագ հոգնածությունն առաջ և գալիս չափազանց յերկար բանվորական օրից, նորմալ հանգստի բացակայությունից և գիշերային աշխատանքից, վոր առանձնապես հյուժող ներգործությունն ունենում աշխատավորի օրգանիզմի վրա:

Այդ պատճառով, նորմալ բանվորական օրը, կանոնավոր հանգիստը, և ինչքան հնարավոր և, գիշերային աշխատանքից հրաժարվելը գորավոր միջոցներ են հանդիսանում՝ պայքարելու համար արդյունաբերության մեջ յեղած ֆնասակարությունների և վրտանքների դեմ:

Սակայն, առանց պայքարի, վոչ մի բան ձեռք չես բերի:

Ողավորելի և փոշեծծող ունենալը, վնասակար նյութերի տեղ անփնաս նյութեր գործածելը, գործարանները պետք յեղածի պես կարգավորելը, դադգյահների և մեքենաների շուրջ պաշտպանակներ և վահաններ դնելը, նորմալ բանվորական օր հաստատելը, աշխատավորներին կանոնավոր հանգիստ ընձեռելը, գիշերային աշխատանքները գործածությունից հա-

նելը — այս բոլորը ձեռք է բերվում աստիճանաբար միայն վերջերս, համառ պայքարով և ճնշումով:

Նույնիսկ մեզ մոտ, ԽՍՀՄ-ի մեջ, վորտեղ կառավարութիւնը աշխատավորների աշխատանքի պաշտպանութիւն վերաբերմամբ լավագույն որենքներ է հրատարակել, պետք է լինում թերևս խիստ ճնշում գործադրել տնտեսավարների վրա, վորպէս զի նրանց ստիպեն աշխատանքի պաշտպանութիւն համար անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնել:

ԽՍՀՄ-ում աշխատանքի պաշտպանութիւնը հսկայական չափերի յետևել, վորի շնորհիվ հաջողվել է հաղթարավոր մարդկային կյանքներ պաշտպանել — պահել:

Սակայն, դժբախտաբար, աշխատանքի պաշտպանութիւն մարմինները, մինչև այժմ, բավարարուժ է միջոցներ չունենալով, իրենց ամբողջ ուշադրութիւնը նվիրել են ծանր արդյունաբերութիւնը, և տնայնագործական-արհեստավորային արդյունագործութիւնը գրեթէ չեն մոտեցել: Այդ պատճառով, տնայնագործական-արհեստավորային արդյունագործութիւն մեջ, գեո. ժինչեմ այսօր էլ, ըստ մեծի մասին, աշխատում են ինչպէս հին ժամանակները, այսինքն, նեղված, անլույս գործարաններում և շենքերում, ուր ողափոխիչ չկա, թունավոր գազեր և գոլորշիներ, փասակարփոշին և այլն սփռված են ողի մեջ: Ինչպէս շատ տարիներ առաջ, այնպէս և այժմ, տընայնագործն ու արհեստավորն աշխատում են որական 10—12 և 14 ժամ, բթանում են, թուլանում վորպէսզի իրենց ուժերի և առողջութիւն հաշիւին մի ավելորդ անդրավարտիկ կամ կոշիկ ձեռք բերեն:

Այստեղ, տասն քսան տարի առաջվա պէս, աշխատանքի պաշտպանութիւն համար անսպառ ասպարեզ կա, և այդ պարտավոր և այժմ, մեզ մոտ, կատարել ավհաստագործական կոռուքիայի վոխոդնութիւն գանձարկղը:

Նկատի ունենալով, վոր ծանր արդյունաբերութիւնը քննարկելու աշխատանքներով շատ է ծանրաբեռնված Աշխոդկոմատի աշխրնչական բաժինը, ՌՍՖՍՀ կառավարութիւնը, վոխոդնութիւն գանձարկղների մասին դրած նոր որենքով (ընդունված 1929 թ. փետրվար 1-ին) գանձարկղներին իրավունք է վերադանվել՝ ինքնուրույն կերպով քննութիւն կատարելու արհեստագործական ընկերութիւնների և տարելու արհեստագործական ընկերութիւններում աիրոդարտելների ընդհանուր աշխատանոցներում աիրոդաշխատանքային պայմանների մասին, այն նպատակով, վոր պարզի թե, դրանք ինչ չափով պահպանում են իրենց համար պարտադիր կանոնները՝ արդյունատեղիներին սանիտարիայի, առողջապահութիւն և տեխնիքական անվտանգութիւն մասին, ինչպէս նաեւ կանոնները և անչափահասների աշխատանքի պաշտպանութիւն կանոնները:

Այսպէս ուրեմն, վոխոդնութիւն գանձարկղների նոր որենքով, տնայնագործական-արհեստագործական արդյունաբերութիւն մեջ աշխատանքի պաշտպանութիւն պարտականութիւնը դրվում է այդ գանձարկղների վրա:

Այդ աշխատանքները կատարելու համար վոխոդնութիւն գանձարկղները պետք է, աշխատանքի պաշտպանութիւն համար անմիջապէս նշանակեն լիազորներ, վորոնք պետք է, իրենց աշխատանքի մեջ

կապ հաստատեն Աշխոհակոմատի աշխատանքային, ստեխտարական և տեխնիքական քննչությունները հետ:

Կատարյալ համաձայնությամբ և ձեռք ձեռքի տված աշխատելով Աշխոհակոմատի աշխատանքային թափնի հետ, փոխոգնության գանձարկղի լիազորները պետք է, ընդամին, հաշվի առնեն արհեստատագործական կոոպերացիայի առանձնահատկությունները:

Այն պահանջները, վոր աշխատանքի պաշտպանության ասպարիզում կարելի չի ներկայացնել խոշոր ֆարքիկա-գործարանային ձեռնարկություններին, վորպիսի միջոց չի կարելի սակայն ներկայացնել տնայնագործական-արհեստագործական արտեղներին:

Այդ պատճառով, այստեղ, փոխոգնության գանձարկղները պետք է հաճախ գործեն վոչ թե ստիպման կարգով, այլ արտեղների հետ համաձայնության թափնի կարգավորման մեջ, աշխատանքի պաշտպանության լիազորը պարտավոր է արտելի կամ ընկերությունները, վորոնք անհրաժեշտ են նկատված թերություններն ուղղելու համար և նշանակել ժամկետ, վորի ընթացքում այդ ձեռնարկությունները պետք է կիրառվեն:

Արտելի կամ ընկերություն վարչության հետ աշխատանքի պաշտպանություն վերաբերյալ ձեռնարկությունները վորոշելով և նրանց կատարման ժամերը հաստատելով, աշխատանքի պաշտպանություն լիազորները պետք է, հետո, փոխոգնության գանձարկղի ա-

նունից, վարչության հետ գրավոր համաձայնություն կապեն, վորով արտելի փոխոգնության գանձարկղին տուժ պետք է վճարի այն դեպքում, յեթե ձեռք բերված համաձայնությունը խախտվի:

Այն դեպքում, յեթե արտելի հետ կապած համաձայնությունը մշտապես խախտվի, կամ յեթե արտելի կողմից մերժում լինի համաձայնագրի մեջ նախատեսված տուժը վճարելու, այն ժամանակ փոխոգնության գանձարկղը պետք է դիմե Աշխոհակոմատի աշխատանքի թափնի ոգնության, չենց նրա հետ ել, քննչական թափնի քննիչի հետ պետք է աշայսինքն, Աշխոհակոմատի լիազորը մշակել իր աշխատանքի պաշտպանության լիազորը մշակել իր աշխատանքների պլանը, մատնանշել այն արտեղներն ու ընկերությունները, վորոնց պետք է քննարկման յենթարկել, և այլն:

Մեզ թվում է, մոտավորապես այս ուղղությամբ պետք է ընթանան այն նոր աշխատանքները, վորոնք այժմ նոր որենքի համաձայն, արված են արհեստագործական կոոպերացիայի փոխոգնության գանձարկղների վրա:

18. Սանիտարական լուսավորական աշխատանքները

Փոխոգնության գանձարկղը իր լիազորների միջոցով աշխատանքի պաշտպանությունը կարող է կիրառել միայն արտեղների և ընկերությունների ընդհանուր գործարաններում: Իսկ այն տնայնագործներ և արհեստավորների համար, վորոնք տանն են

աշխատում, իհարկե հնարավոր չե լիազորների միջոցով աշխատանքի պաշտպանություն գործադրել:

Տանն աշխատող տնայնագործն ու արհեստավորը իր սեփական հայեցողությամբ և զասավորում իր բանվորական որը, տնայնագործական աշխատանքները փոխն ի փոխ տանում և ամեն տեսակ ուրիշ աշխատանքների հետ, թե տնային և թե գյուղատնտեսական բնույթի, կայլն: Տանն աշխատող տնայնագործների հսկայական մեծամասնությունը իր տնայնագործական արդյունաբերություն համար նույնիսկ առանձին արհեստանոց չունի, և դրա հետևանքով, նրա բոլոր աշխատանքները կատարվում են այն միևնույն խրճիթում, վորտեղ ապրում և, թե ինքն և թե իր ընտանիքն ամբողջ կազմով: Սա, անկասկած, ավելի վատ է, քան ընդհանուր արհեստանոցում վատ կարգավորված աշխատանքը, վորովհետև արդյունաբերության փաստակարարությունը, փոշու թունավոր նյութերի, կայլ կերպարանքով, անդրադառնում և վոչ միայն իրեն տնայնագործի վրա, այլ և ընտանիքի անդամների վրա, փոքր յերեխաների վրա, վորոնք այդ արդյունաբերությունն անմիջականորեն մասնակից չեն:

Յեւ սակայն այստեղ, ինչպես վերելում ասացինք, փոխոգնություն գանձարկղի աշխատատեղում լիազորները վոչ մի բան չեն կարող անել: Չեն կարող, վորովհետև այս պարագաներում պետք է վոչ այնքան աշխատանքի պաշտպանություն մասին հոգալ, վորքան տնայնագործների և արհեստավորների ընդհանուր կենցաղային պայմանների բարելավման մասին:

Իսկ տնայնագործների և արհեստավորների կեն-

ցաղային պայմանների բարելավումը, նաև տանն աշխատող տնայնագործների և արհեստավորների աշխատանքի պայմանների բարելավումը այն ժամանակ միայն առաջ կգնա, յերբ ինք տնայնագործը հասկանա, թե ինչպես պետք է իր աշխատանքն ու կենցաղը կարգավորի: Պետք է, վոր յուրաքանչյուր առանձին տնայնագործ ու արհեստավոր ինքը գիտենա իր աշխատանքի փաստակարարությունն ու վրդիտենա իր աշխատանքի փնտասկարությունն ու վրդիտանա իր աշխատանքը, և թե ինչպես կարելի չե այդ փնտասկարությունից և վտանգավորությունից խուսափել: Պետք է, վոր յուրաքանչյուր առանձին տնայնագործ և արհեստավոր կարողանա ուղիղ դասավորել իր բանվորական ժամանակը, և ուժերը վերականգնելու համար անհրաժեշտ յեղած հանգիստ առնի: Մեկ խոսքով, պետք է, վոր յուրաքանչյուր առանձին տնայնագործ և արհեստավոր ինքը հոգա իր կյանքի և աշխատանքի ընդհանուր պայմանները բարելավելու մասին:

Հենց դրա համար էլ, վորպեսզի յուրաքանչյուր տնայնագործ և արհեստավոր հասկանա, թե ինչ ուղղություն պետք է տա իր ջանքերին՝ կյանքի և աշխատանքի պայմանները բարելավելու համար, պետք է տնայնագործին և արհեստավորին լավ բացատրել այն բոլոր բաները, ինչ վոր իր կյանքին ու աշխատանքին են վերաբերում:

Ուրիշ խոսքով ասած, պետք է տնայնագործներին և արհեստավորներին մեջ լայնորեն ծավալել կուլտուր-լուսավորչական աշխատանքներն ընդհանրապես, իսկ ստիտարական-լուսավորչական աշխատանքները՝ մասնավորապես:

Արհեստագործական միութիւնն ու արտելն են, վոր պետք է տնայնագործներէ և արհեստավորներէ կալաւոր-լուսավորական աշխատանքները ղեկավարեն: Բայց փոխոգնութեան գանձարկդն ել չի կարող յերեք հեռու մնալ այդ գործից: Մանկատարական-լուսավորական գործունէութիւնը, այսինքն այն աշխատանքը վորով տնայնագործին ու արհեստավորին պետք է ծանոթացնել, թե ինչպես կարգավորելու յե իր կյանքն ու աշխատանքը՝ հիվանդութիւններէց խուսափելու համար—այդ աշխատանքը հանդիսանում է յուրաքանչյուր փոխոգնութեան գանձարկդի առջև դրված ուղղակի խնդիր:

Յեւ փոխոգնութեան գանձարկդներէց վոմանք այդ ուղղութեամբ շատ բան են արել և անում են: Նրանք գասախոսութիւններ և զրույցներ են կազմակերպում, թե ինչպես պետք է անել՝ խուսափելու համար փոշուց և թունավոր նյութերէց, ինչպես անել՝ բանվորական որը կանոնավոր դասավորելու համար, ինչպես պահպանել մաքրութիւնն ու աւելիքի, բնակարանի, արհեստանոցի և կենցաղային առարկայի մեջ: Նրանք ցուցահանդեսներ և անկոշտներ են կազմակերպում, ցուցադրաբար ապացուցելու համար հարկեցողութեան մըսար, և թե ինչպես են պայքարում նրա դեմ արտասահմանում և մեղ մտա՝ Խորհրդային Միութեան մեջ: Մեկ խոսքով, նրանք լուսավորում են տնայնագործին այն բաների վերաբերմամբ, թե նա ինչպես պետք է իր կյանքն ու աշխատանքը կառուցի, ավելի լավ ու ավելի յերկար ապրելու համար:

Դա շատ մեծ և լուրջ աշխատանք է, վոր կա-

րող և տնայնագործին և արհեստավորին հսկայական ոգուտ տալ:

19. Փոխաւորյուն գանձարկդի անդամներին

Տնայնագործներէ մեջ քիչ չեն այնպիսիներէ, վորոնք բավական ուժեղ կապեր ունեն գյուղատնտեսութեան հետ: Այդպիսի տնայնագործներէ համար ապրելու միջոցների հիմնական աղբյուր հանդիսանում է գյուղատնտեսութիւնը, իսկ տնայնագործական արհեստը՝ ոժանդակ գործ է միայն: Այն դեպքում, յեթե այդպիսի տնայնագործը հիվանդանա, հաշմանդամ դառնա, և այլն, նրա տնտեսութիւնն, իհարկէ, նշանանա, և այլն: Նրա տնտեսութիւնը չափով վոր դուր-կալից վնաս կստանա: Բայց ինչ չափով վոր դուր-դատնեսութեամբ զբաղվում է ամբողջ ընտանիքը, տնտեսութեան աշխատանքները կանգ չեն առնում: Յեւ վորովհետեւ տվյալ դեպքում ապրուստի հիմնական աղբյուր հանդիսանում է գյուղատնտեսութիւնը, ապա ուրեմն, գյուղացի տնայնագործի հեմանդութեան ժամանակ թե ինքը և թե իր ընտանիքը կարող են չափանալ իրենց ոգնութեան, ապրել: Այդ պատճառանց կողմնակի ոգնութեան, ապրել: Այդ պատճառով, հիվանդութեան, հաշմանդամութեան, ծերութեան, հիվանդութեան, փոխոգնութեան գանձարկդի ապա-և այլ դեպքերում փոխոգնութեան գանձարկդի նշանահովադրական ոժանդակութեան աշխատանքը նշանակալից չափով նվազ արժեք ունի այն տնայնագործների համար, վորոնք ուժեղ կապ ունեն գյուղատնտեսութեան հետ, քան այն տնայնագործներէ համար, վորոնք քացառապես իրենց տնայնագործական արհեստով են ապրում: Բայց գյուղատնտեսութեամբ զբաղ-վող տնայնագործների կենցաղում չափազանց մեծ

նշանակութիւնն ունի գանձարկղի այն ոգնութիւնը, վոր կատարվում է ոժանդակելու համար տարեբային աղեաների ժամանակ (հրդեհ, հեղեղ, և այլն), ինչպես նաև փոխառութիւնն ձեռնով կատարված ոգնութիւնը՝ զանազան կարիքների ժամանակ:

Տնայնագործ գյուղացու էյանքում մշտապես դեպքեր են պատահում, յերբ նա չափազանց կարիք է զգում, թեթիվ պայմաններով, փոքրիկ փոխառութիւններ կատարելու շտապ կարգով:

Գանձարկղը իր անդամներին անվերադարձ ոժանդակութիւն և փոխառութիւնն տալիս է դժբախտ դեպքերում (հրդեհ, կողոպուտ, ծանր հիվանդութիւն, կամ ընտանիքի անդամի մահ, և այլն): Ոժանդակութիւն և փոխառութիւնն տրվում է նաև՝ սուր կարիք յիղած ժամանակ՝ առաջնակարգ անհրաժեշտութիւնն ներկայացնող առարկաներով, որ. համար, ուտելիք, հոգեւտ, կոշիկ և այլն:

Փոխառութիւնը տրվում է գանձարկղի անդամի անձնակազմ պատասխանատվութեամբ և արտելի (ընկերութեան) հանձնարարութեամբ կամ թե գանձարկղի՝ յերկսից վոչ պակաս՝ անդամների յերաշխաւորութեամբ, անդամներ, վորոնց վճարունակութիւնը փոխոգնութեան գանձարկղին ծանոթ է:

Փոխառութիւնը տրվում է թե տոկոսով և թե անտոկոս, այդ կախում ունի այն բանից, թե փոխառութեամբ ինչ առարկա յին ուղղում ձեռք բերել, ինչպես նաև այլ հանգամանքներից, վոր գանձարկղը՝ փոխառութիւնն տալիս՝ ուսումնասիրում է (անդամի գուլքային դրութիւնը, գանձարկղի անդամութեան ստաժը, կոռպերատիվ ստաժը, և այլն):

Գանձարկղներից մի քանիսը փոխառութեամբ ոգնելու իրենց գործունեյութիւնը լայն զարգացման են հասցրել:

Այսպես, որ. համար, Մոսկվայի գանձարկղը, 1928 թ. 104,000 ու. փոխառութիւնն է տվել, Բալցիքսկի դրամարկղը՝ 87,000 ու. և այլն:

Փոխոգնութեան գանձարկղները իրենց անդամներին տալիս են նաև իրավարանական ոժանդակութիւն, վորի արտահայտութիւնն այն է, վոր գանձարկղում ծառայող իրավաբանը՝ անդամներին անհրաժեշտ խորհուրդներ է տալիս հարկային և բազմաթիվ այլ գործերի վերաբերմամբ, կամ դուրս է գալիս դատարան՝ նրանց շահերը պաշտպանելու, և այլն:

20. Փոխոգնութեան գանձարկղները յեվ ապահովագրութիւնը

Այն բոլորից, ինչ վոր մինչև այժմ ամսվեց, պարզ է, թե փոխոգնութեան գանձարկղը ինչ մեծ նշանակութիւն ունի տնայնագործների և արհեստավորների կյանքում:

Փոխոգնութեան գանձարկղը տնայնագործի և արհեստավորի համար ավելի մեծ նշանակութիւն ունի, քան սոցիալական ապահովագրութեան գանձարկղը վարձու բանվորների կամ ծառայողների համար: Յեվ այստեղ զարմանալու բան չկա: Բանվորի և ծառայողի համար, սոցիալական ապահովագրութեան գանձարկղներից բացի, մի շարք ուրիշ կազմակերպութիւններ էլ կան, վորոնք նրան ոգնութեան են հասնում և անհրաժեշտ պաշտպանութիւն կատարում

(պրոֆմիություն, աշխատանքի քննչություն և գործարկումին կամ տեղկոմին կից կազմակերպված փոխոգնության դրամարկղը): Իսկ տնայնագործն ու արհեստավորը միայն մի հատիկ կազմակերպությունունեն՝ արհեստագործական կոոպերացիայի փոխոգնության գանձարկղը, վոր նրա համար թե՛ պրոֆմիության, թե՛ աշխատատեղանության որդանների և թե՛ գործարկողներին կից յեղած փոխոգնության դրամարկղները աշխատանքներն և կատարում:

Սրանից արդեն հասկանալի յե, վոր տնայնագործն ու արհեստավորը մեծապես շահագրգռված են, վոր փոխոգնության գանձարկղի աշխատանքները լավագույն յեղանակով դարգանան:

Այդ բանի համար անհրաժեշտ և, վոր յուրաքանչյուր տնայնագործ և արհեստավոր գանձարկղի գործունեյությամբ հետաքրքրվի և նրան ըստամենայնի ոգնի իր աշխատանքի ընթացքում:

Պետք և, — գանձարկղի լիազորական ժողով կազմելիս, վարչություն և վերստուղիչ հանձնաժողով ընտրելիս, — յուրաքանչյուր տնայնագործ ձգտի վարչության այդ մարմինների մեջ ուղարկելու իր ընկերներից լավագույններին, ամենից մաքուրներին և աշխույժներին:

Ըստ վորում, քաղմաթիվ արտեղներ, գանձարկղին պատկանող մուծումները ժամանակ առ ժամանակ հետաձգում են, վորից գանձարկղի ֆինանսական կարողությունը փաստվում և, ուստի պետք և, յուրաքանչյուր տնայնագործ և արհեստավոր հետևի, վոր արտել՝ գանձարկղի առաջ ունեցած իր դրամական

պարտավորությունները կատարի իր ժամանակին, ճշապահորեն և կտնտեսվորապես:

Ըստ վորում, տնայնագործների և արհեստավորների մեջ քիչ չեն այնպիսիները, վորոնք սիրում են՝ հիվանդության պատրվակով՝ գանձարկղի հաշվին գրուսնել. ուստի, պետք և յուրաքանչյուր տնայնագործ և արհեստավոր ինքը հայտնագործի սխմուլյան տներին և պայքարի նրանց դեմ, և այլն, և այլն:

Իայց այս դեռ բոլորը չե:

Արհեստագործական կոոպերացիայի փոխոգնության գանձարկղները հիմնականում գանաղանվում են սոցիալական ապահովագրության գանձարկղներից նրանով, վոր իրանց (փոխոգնության գանձարկղների) ամբողջ գործունեյության բնույթը վճելում և վոչ թե որենքով, այլ անմիջականորեն իր անդամների կամ լիազորական ժողովների միջոցով: Մասնավորապես, լիազորական ժողովների կախում ունի գանհենց գանձարկղի անդամներից կախում ունի գանձարկղի գործունեյությանը հասարակ փոխոգնության բնույթ տալը, թե ընդհակառակն՝ ապահովագրական բնույթ: Ել ինչ կողմն ձեռք բերել տնայնագործներն ու արհեստավորները փոխոգնության գանձարկղներ կազմակերպելով:

Այս գրքույկի սկզբում արդեն մենք գրում եյինք, վոր փոխոգնության ամենից լավ, ամենից կատարյալ ձևը ապահովագրությունն և, վորովհետև սա դրված և ֆինանսական ամուր հիմքերի վրա յե կառուցված այն նախական ամուր հիմքերի վրա յե կառուցված պատճառով, վոր ապահովագրական կազմակերպությունն իր միջոցները հավաքում և վոչ թե առավել կամ նվազ պատահական և կամավորապես վճելած

Այստեղից պարզ է ուրեմն, վոր տնայնագործների և արհեստավորների խնկական ապահովագրության համար՝ հիվանդության, հաշմանդամության, ծերության և այլ դեպքերի առթիվ, պետք է փոխոգնության գանձարկղի աշխատանքները դնել ապահովագրության սկզբունքների վրա:

Իհարկե, գյուղական փողբրիկ, արտելային դրամարկղների համար կատարելապես ուժերից վեճ աշխատանք է փոխոգնության գործն ապահովագրական սկզբունքների վրա դնելը:

Բայց տնայնագործների ու արհեստավորների համար այդպիսի դրամարկղներ հիմնելն եւ հարկավոր չէ:

Արհեստագործական կոոպերացիայի մեջ փոխոգնության գանձարկղներ պետք է հիմնվեն այն հաշվով, վոր դրանցից ամեն մեկն ընդգրկի արհեստագործական միության ամբողջ գործունեյության շրջանակը: Այդ հանգամանքը գանձարկղի առջև լայն հնարավորություն է բաց անում խոշոր գումարներ կուտակելու, նրան տալիս է, ֆինանսական տեսակետից, ամուր կազմակերպություն, վոր կարող է տնայնագործին և արհեստավորին լրիվ ապահովագրություն ընձեռել: Այդ հանգամանքը, բացի այդ, հնարավորություն է տալիս ամուր ապահովագրական հիմքերի վրա դրնել գանձարկղի աշխատանքները:

Այսպես ուրեմն, արհեստագործական կոոպերացիայի մեջ փոխոգնության գործը ապահովագրական սկզբունքների վրա դնել (ի բաց առյալ, իհարկե, փոխառության ոգնությունը և տարերային աղետների

առթիվ տրված ոժանդակությունը) վոչ միայն պետք է, այլև հնարավոր:

Յուրաքանչյուր տնայնագործ և արհեստավոր պետք է, անկասկած, այն յեզրակացությունը հանի սրանից, թե արհեստագործական կոոպերացիայի սխառեմի մեջ ինքը, իր բոլոր ուժերով պետք է ձգտի փոխոգնության այնպիսի կազմակերպություն ստեղծել, վոր հիմնականում տարբերություն չունենա բանվորների և ծառայողների սոցիալական ապահովագրությունից:

Փոխադարձ ոգնությունը, արհեստագործական կոոպերացիայի սխառեմի մեջ, պետք է դառնա աշխատավոր տնայնագործների և արհեստավորների սոցիալական ապահովագրության սխառեմը:

1. Աշխատավորների անապահով վիճակը և փոխադարձ ոգնությունը	3
2. Ի՞նչ բան և փոխադարձ ոգնությունը	6
3. Ի՞նչ բան և ապահովագրությունը	10
4. Ի՞նչ բան և սոցիալական ապահովագրությունը	11
5. Փոխոգնության գանձարկղի կազմակերպությունը	14
6. Փոխոգնության գանձարկղի միջոցները	17
7. Հիվանդության դեպքում տրված ոգնությունը	20
8. Ոժանդակություն մայրության համար	27
9. Յերեխայի նպաստները	31
10. Հաշմանդամության պենսիա	34
11. Պենսիա վորրեայրության և վորրության համար	39
12. Թաղման ոժանդակություն	42
13. Բժշկական ոգնություն	43
14. Մանատորիա և կուրորա	48
15. Հանգստյան տներ	51
16. Մանկատներ, մսուրներ և հրապարակներ	53
17. Տնայնագործների աշխատանքի պաշտպանությունը	56
18. Սանիտարական-լուսավորական աշխատանքներ	63
19. Փոխատվություն գանձարկղի անդամներին	67
20. Փոխոգնության գանձարկղիները և ապահովագրությունը	69

ԱՐԶԵՍՏԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱԾԻԱՅԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՓՈԽՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆՁԱՐԿՂՆԵՐԻ

„ՀԱՅՏՆԱՐՓՈԳԻ“

Կ Ա Ն Ո Ն Ն Ե Ր

Յ Ե Վ

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՏՊԱՐԱՆ ՀԵՐՄԵՍ
ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅԱՆ,
ՍԱՐՔՍԻ ՓՈՂ. № 29
ԳՐԱՌԵՊ. № 2738բ.
ՏԻՐԱԺ 2000.

ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾ ՅԵՎ ԱՐՀԵՍՏԱՎՈՐ

Քանի վոր դու վարձու աշխատավոր չես, հիշի՛ր
ուրեմն, վոր դու պետական սոցիալական ապահովագ-
րության մեջ չես մտնում և հիվանդության կամ դժ-
բախտ դեպքերի ժամանակ վոչ մի տեղից ոգնություն
չես կարող ստանալ:

Հայաստանի արհեստագործական, կոոպերացիայի
փոխոգնության զանձարկղը տնայնագործների և ար-
հեստավորների ապահովագրական զանձարկղն է:

Պանձարկղի նպատակն է իր անդամների առող-
ջությունն ու աշխատունակությունը պահպանել, իսկ
յեթե այդ յերկուսն էլ կորցնեն՝ նյութական ոգնու-
թյուն հասցնել աշխատունակություն կորցնողին և
ներա ընտանիքի անդամներին:

Հայտնարվողը հետևյալ տեսակի ոժանդակու-
թյուններ է տալիս իր անդամներին.

1) Ամեն տեսակի բժշկական ոգնություն (բու-
ժում, հիվանդանոց, կուրորտ և սանատորիա, հանգ-
քստյան տուն):

2) Ոժանդակություն է տալիս հիվանդության,
կաբանաինայի, հղիության և ծննդաբերության հեա-
կանքով ժամանակավորապես աշխատունակությունը
կորցնելու առթիվ:

3) Նպաստ (պենսիա) յի տալիս, յերբ իր անդամները հաշմանդամ են դառնում, իսկ յերբ անդամը մեռնում է՝ նաև նրա ընտանիքին:

Նորածիններին ոժիտ և անունդ ե տալիս, ոգնում ե թաղման ժամանակ՝ պրոտեզ ձեռք բերելու և մասնավոր բուժման համար, ինչպես նաև զանազան դեպքերի առթիվ, վորոնք անդամների մեջ ուղե կարիք են առաջ բերում:

5) Փոխատվություն ե տալիս վերադարձնելու պայմանով:

6) Հասցնում ե իրավաբանական ոգնություն:

7) Անցկացնում և հսկում ե աշխատանքային պաշտպանության վրա:

Այս գրքույկի մեջ տպագրված են առանձին տեսակի սպասարկությունների կանոնները:

Ինչքան գանձարկղի միջոցներն ուժեղանան, այնքան ել ոժանդակությանց չափը և սպասարկության ծավալը կփոխվի ու կմեծանա:

00

I. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1. Փոխոգնության գանձարկղին ապահովագրվողները բաժանվում են յերկու մասի—մասն ա կ ց ո ղ ն եր և անդամ-մասն ա կ ց ո ղ ն եր:

Մասն ա կ ց ո ղ ն եր կոչվում արտելների և ընկերությունների այն անդամները, վորոնք արտելների և ընկերությունների վարչության միջոցով կոլլեկտիվորեն ապահովագրվում են Հայտնարկողին:

Անդամ-մասն ա կ ց ո ղ ն եր կոչվում անհատապես գանձարկղին ապահովագրված արտելների և ընկերությունների անդամները, ինչպես նաև այն անախապործներն ու արհեստավորները, վորոնք կոոպերացված չեն:

Ծանոթություն.—Բոլոր դեպքերում, յերբ ուզում են ներկա կանոններով վորոշել, թե վորեւ մեկն ապահովագրական ինչ ստատոս ունի գանձարկղում, պետք ե լրիվ չափով հաղի առնեն ուրոշ այն ժամանակը, յերբ նա յեղել ե Արդյունաբերական Միության փոխոգնության նախկին բաժանմունքի և Տնայնագործների ու Արհեստավորների ընկերության մեջ:

2. Մասնակցող և անդամ-մասնակցող համարվում են և իրավունք ունեն գանձարկղից ամեն տեսակ ոգնություն ստանալ այն անձինք միայն, վորոնց մուտ-

քի վճարը և առաջին ամսավճարը մուծված և գանձարկղը և վորոնք, ինչպես նաև, կաաարել են գանձարկղի կանոնադրության և հրահանգների պահանջած գանազան ձևականությունները:

3. Նոր մտած մասնակցողի և անդամ-մասնակցողի մուտքի վճարը վորոշված է 2 ռ. և վճարվում է գանձարկղին անդամագրվելիս:

4. Ամսական ապահովագրական վճարը վորոշված է աշխատավարձի գումարի 80/0-ի չափով:

5. Մ ա ս ն ա կ ց ո ղ ի վճարումները հաշվվում են հետևյալ յեղանակով. յուրաքանչյուր ամսի 10-ից վոչ ուշ արտելի կամ ընկերության վարչությունը պետք է գանձարկղին ներկայացնեն վորոշ ձևով կազմված ամսավճարների հայտերը, վորոնց մեջ ցույց տրված լինեն մասնակցողների ազգանունը, անունը և հայրանունը և նախորդ ամսվա նրանց փաստացի աշխատավարձը (ներառյալ բոլոր արտաթամյաները, գործարքայինները, պրեմյաները և այլն):

Ծանոթություն 1.—Արտելում աշխատող անդամների դեմաց արտելը իր ընդհանուր միջացներից վճարում է 80/0, արտելում ստացած նրանց փաստական աշխատավարձի համեմատությամբ:

Ծանոթություն 2.—Յեթե անհատ-անայնագործի ամսական աշխատավարձը 40 ռուբլուց (շրջանի համար 35 ռ.) պակաս է դրույքներն ավելի ցածր լինելու պատճառով, այն ժամանակ՝ ապահովագրելու համար՝ աշխատավարձը հայտերի մեջ պետք է 40 ռուբլուց (35 ռ.) պակաս չնշանակել:

Ծանոթություն 3.—Յեթե աշխատավարձը 40 ռուբլու (շրջանի համար 35 ռ.) չի հասնում՝ աշխատանք չլինելու և աշխատանքի չգալու պատճառով (բացի հիվանդությունը), հայտերի մեջ աշխատավարձը նշանակվում է նորմալ, միջին աշխատավարձի չափով, բայց համեմայն դեպս, 40 ռուբլուց (35 ռ.) վոչ—պակաս:

Ծանոթություն 4.—Այն դեպքում, յեթե ամսական աշխատավարձը լրիվ չէ, վորովհետև հիվանդ և յեղել և գանձարկղից և ստացել, այն ժամանակ հայտերի մեջ նշանակվում է փաստացի վճարված աշխատավարձը՝ ցույց տալով աշխատած րերի թիվը և նշելով հիվանդությունը:

Ծանոթություն 5.—Յեթե ապահովագրական տեղեկանքները ժամկետին հտան՝ կամ վորևե անդամի անունը դուրս թողնեն, դրա հետևանքն այն կլինի, վոր կդադարեցնեն ոգնություն տալ այն անդամներին, վորոնց մասին տեղեկանք չկա:

6. Այն արտելներն ու ընկերությունները, վորոնց հաշվետվությունը կատարվում է ուշացումներով կամ վոչ—վերջնականորեն, իրենց անդամների ապահովագրական մուծումները՝ համաձայնեցնելով գանձարկղի հետ՝ վճարում են միջին աշխատավարձի հաշվով, վորպիսին հայտարարված է լինում գանձարկղին անդամագրվելիս, բայց ամսական 40 ռուբլուց վոչ—պակաս (շրջանի համար 35 ռուբլի):

7. Ա ն դ ա մ - մ ա ս ն ա կ ց ո ղ ն ե ի ի (անհատ անայնագործների) ամսավճարները սահմանել նրանց միջին ամսական աշխատավարձի հաշվով, վոր հայտարարում են անդամագրվելիս, բայց վոր պակաս չպետք է լինի ֆինրածնի համապատասխան կատեգորիայի համար նշանակած հարկման միջին նորմայից: Ապահովագրության համար ամսական աշխատավարձը, համեմայն դեպս, չի կարող 40 ռուբլուց պակաս լինել (շրջանի համար 35 ռ.):

8. Աշխատավարձի ապահովագրական գումարները, վորոնք մատնանշված են 4, 5 և 6 հոդվածներին մեջ, ծառայում են վորպես միակ հիմք՝ ամենտեոակի ոժանդակություններ հաշվարկելու համար:

9. Արտեւիններն ու ընկերություններին մասնակցողն եւ իր ամսավճարները մուծում են հաջորդ ամսի 15-ից վոչ-ուշ, իսկ ան դ ա մ - մ ա ս ն ա կ ց ո զ ն եր ը՝ ընթացիկ ամսվա 15-ից վոչ-ուշ:

10. Ապահովագրական վճարների մուծումը յեթե մեկ է կէս ամսից ավելի հետաձգվում է և դանձարկղի անդամը չի ցանկանում իր պարտքը ձեւակերպել համաձայն այս հրահանգի, նա հեռացվում է դանձարկղից:

11. Ապահովագրական մուծումներին* ժամանակին չմարած պարտքերը բռնագանձվում են դատարանի վորոշմամբ, դատական հրաման տալու հատուկ վարչութի. կարգով:

12. Գանձարկղում նոր ընդունված մասնակցողները կամ անդամ-մասնակցողները սպասարկման յենթարկվում են ընթացիկ ամսվա մեկից միայն, կամ հաջորդ ամսից սկսած:

13. Գանձարկղից հրաժարվողները պարտավոր են գանձարկղի վարչությանը հայտնել այդ մասին հենց այն ամսվա սկզբից, վորի ընթացքում նրանք մտադիր են հրաժարվել և հրաժարվելու րոպէյին վերադարձնել գարձարկղի տված անդամակցական վկայականները: Այն պարագային, յեթե այս պայմանները չհարգվեն, գանձարկղի վարչությունն իրավունք ունի ապահովագրական վճարները գանձել վերջին ապահովագրական տեղեկանքների հաշվով:

14. Գանձարկղում բոլոր նոր ընդունվողները պետք է նախնական բժշկական քննության յենթարկվեն:

15. Գանձարկղում չեն ընդունվում այն անձինք,

վորոնք մտնում են հաշմանդամության առաջին յերկու խմբի մեջ:

16. Այն անձերը, վորոնց մոտ բժշկական քննությունը յերեւան ե բերել խրոնիքական հիվանդություն, վորը սակայն չի խանգարում նրանց աշխատունակությանը, հետադաշում, յեթե՝ դրանք, հենց նույն հիվանդության՝ պատճառով, կորցնեն իրենց աշխատունակությունը, գանձարկղից վոչ մի ոժանդակություն չեն ստանա:

17. Այն անձեր, վորոնք աշխատում են մեծ ֆաբրիկարություն ներկայացնող արդունարերություններին մեջ, գանձարկղը նրանց համար կարող է ապահովագրության առանձնակի պայմաններ դնել:

18. Այն անձեր, վորոնք ժամանակավորապէս դադարում են գանձարկղին ապահովագրվելուց, վորովհետեւ մտնում են զինվորական ծառայության կամ ընտրովի հասարակական աշխատանքի, նրանց համար ապահովագրության ընդմիջում թույլատրվում է այն ժամանակամիջոցի ընթացքում, յերբ նրանք փաստացի էւերպով գտնվելիս են յեղել կարմիր բանակում կամ հասարակական աշխատանքի մեջ, առանց նախընթաց ստաժը կորցնելու:

Ապահովագրության այդ ընդմիջումը թույլադրվում է այն պայմանով միայն, վոր գանձարկղի վարչությունը իրազեկ դառնա մինչև նույն ամսի 1-ը, յերբ ընդմիջումն սկսվում է:

II. ԲՈՒԺԱԿԱՆ ՈԳՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Մասնակցողներն ու անդամ-մասնակցողները հետևյալ տեսակի ձրի բուժական ոգնություն են ստանում.

- ա) Ամբուլատորիա և հիվանդանոց.
- բ) Այցելություն տանը.
- գ) Ծննդաբուժական ոգնություն.
- դ) Դեղորայք:

2. Անդամից բացի, այս տեսակի ոգնություններ ստանում են նաև իր խնամքի տակ գտնվողները՝ կինը, անաշխատունակ ծնողները՝ մինչև 16 տարեկան յերեխաները, յիղբայրներն ու քույրերը մինչև 16 տարեկան հասակի, յեթի սրանք ամբողջովին վորբ են:

3. Բուժական ոգնություն և դեղեր ստանալը կատարվում է հատուկ վկայականի կամ անդամագրքովի միջոցով, վորը տալիս է գանձարկղը:

4. Բոլոր տեսակի բուժական ոգնություն մատակարարում են առբաժինների և գանձարկղների բուժական հիմնարկները և թվարկում են մի առանձին ցուցակի մեջ, վոր ունեն բոլոր անդամները:

5. Բուժական ոգնությունը տրվում է բուժական հիմնարկներում միայն այն ամսվա ընթացքում, վորի գիմաց վճարված է գանձարկղի տոկոսները և նրա մեջ չեղարված է մասնավորապես այդ մասին:

6. Բուժման մասնագիտական այն տեսակները, վորոնք գավառաժինների հետ կնքված պայմանագրի մեջ նախատեսված չեն (Ֆիզիոտերապիա, ռենտգեն,

անալիզ, ելեքտրաբուժեր և այլն), անդամներին տրվում է արտոնյալ տարիֆով գանձարկղի հատուկ կարգաբուժյամբ:

7. Այն դեպքում, յեթի բժշկական ոգնության վկայականը տրվի մի ուրիշ մարդու, վորի անունով չե գրված, այն ժամանակ վկայական կրուվի և հանցավորները կհեռացվեն գանձարկղի անդամների ցուցակից և իրենց ապորինի գործունեյությունը կլուծվեն դատական կարգով:

III. ՈՒՄՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԱՆԱՇԽԱՏՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

1. Ժամանակավոր անաշխատունակության համար յոժանդակություն տրվում է հետևյալ դեպքերի համար և հետևյալ չափերով, վորոնք հաստատված են ներկա կանոնադրությամբ.

ա) Գանձարկղի անդամի հիվանդության կամ փաստվածքի համար.

բ) Հղիության համար.

գ) Յեթի ընտանիքի մեկ անդամի վարակիչ հիվանդության պատճառով հնարավորություն չկա աշխատելու (կարանտինա).

դ) Յեթի ընտանիքի մեկ անդամի ծանր հիվանդության պատճառով անհրաժեշտ է նրան խնամել.

յե) Յեթի բժշկական վերաքննիչ հանձնաժողովը վորոշել է կուրորաային կամ սանատորիական բուժում:

2. Ոժանդակություն չի տրվում.

ա) Յերբ վոր դիտմամբ անաշխատունակություն

և առաջ բերված ոժանդակություն ստանալու նպատակով.

բ) Յեթե հիվանդությունն անմիջականորեն կապված է թունավորման հետ՝ ալկոհոլի կամ այլ թմրեցուցիչների միջոցով, կամ թե ձեռք է բերված այլ պատճառներից՝ հարբեցողության և խուլիգանության հետևանքով.

դ) Յերբ վոր հիվանդը չի կատարում կամ խանդարում է բժշկի պատվերները.

դ) Յերբ վոր հիվանդը դարձյալ աշխատում է, չնայած վոր բժիշկը նրան ազատել է աշխատանքից:

3. Ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում գանձարկղի անդամները (բայց վոչ նրանց ընտանիքի անդամները) իրավունք ունեն ոժանդակություն ստանալու, յեթե իր ժամանակին իրենց վորոշած ամսավճարները մուծել են:

4. Գանձարկղի անդամն ոժանդակություն ստանալու իրավունք ունի այն ժամանակ միայն, յերբ իր անաշխատունակությունն առաջ է յեկել գանձարկղին ապահովագրվելու վարկյանից 3-4 ամիս ստաժ լրացնելուց հետո:

Անդամ-մասնակցողներն (անհատ տնայնապետներ) ոժանդակություն ստանալու իրավունքը ձեռք են բերում միայն վեցամսյա ապահովագրական ստաժից հետո (դժբախտ պատահարների և սուբ-վաբակիչ հիվանդությունների ժամանակ ստաժը նշանակություն չունի):

Ծանոթություն.— Յեթե պատահի, վոր արտելները կամ ընկերությունները լուծարել յենթարկվեն, կամ հրաժարվեն գանձարկղից, նրանց անդամները վորոշեց

գանձարկղին ապահովագրված են, իրավունք ունեց անմիջական, առանց նախնական քննության, ընդունվել անդամակցողների կազմի մեջ:

5. Հիվանդության պատճառով ժամանակավորապես աշխատունակությունը կորցնողների համար ոժանդակության այս չափերն են հաստատված

ա) Կուլեկտիվորեն ապահովագրված անդամների համար՝

առաջին երկու ամսվա հիվանդության ընթացքում՝ աշխատավարձի 60%, բայց որական 5 ուրբուլց վոչ ավելի.

հիվանդության յերրորդ ամսվա ընթացքում՝ աշխատավարձի $1/2$ -ը, բայց որական 3 ուրբուլց վոչ ավելի.

հետևյալ ամիսներին (3-ից վոչ ավելի) ամսական 20 ու չափով (մի ոժանդակություն, վոր սահմանված է 11 խմբի հաշմանդամների համար):

բ) Անհատապես գանձարկղին ապահովագրված անդամ-մասնակցողների համար.

Հիվանդության առաջին յերկու ամսվա ընթացքում՝ աշխատավարձի կեսը, բայց որական 3 ուրբուլց վոչ ավելի.

Հիվանդության յերրորդ ամսվա ընթացքում աշխատավարձի $1/3$ -ը, բաց որական 1 ու 50 կոպեկից վոչ ավելի.

Հետևյալ ամիսներին (1-ից վոչ ավելի) ամսական չափով 15 ու մի ոժանդակություն, վոր սահմանված է 1 խմբի հաշմանդամների համար:

Յեթե հիվանդությունը 6 ամսից ավելի յերկարաձգվում է, այլևս ոժանդակություն չեն վճարում, և

անդամը կարող է տեղափոխվել հաշմանդամներին, շարքը՝ յենթարկվելով այդ հանգամանքից բղխող բոլոր հետևանքներին:

Ծանոթություն 1.—Միևնույն հիվանդության մեջ առաջ յեկած ժամանակավոր ընդմիջումը հիմք չի կարող ծառայել ոժանդակությունն սկզբնական չափերով հաշվելու:

Ծանոթություն 2.—Այն ապահովադրվածները, վորոնք ընդհանուր արհեստանոցներում չեն աշխատում, ոժանդակություն ստանում են կարանտինի մեջ գտնվելու ժամանակամիջոցի համար՝ նույն հոգվածում նշանակված ոժանդակության 500/- ի չափով:

Ծանոթություն 3.—Ընտանիքի հիվանդ անդամին խնամելու առթիվ ոժանդակություն տրվում է միայն ընդհանուր արհեստանոցում աշխատողներին և այն դեպքում միայն, յեթե ուրիշ մարդ չկա վոր հիվանդին կարողանա խնամել. սրա համար պետք է անկոմից կամ միլիցիայից տեղեկանք ներկայացնել:

Ծանոթություն 4.—Այն կառապանները, վորոնք գանձարկղի վարչության գիտություններ վարձու աշխատավոր են պահում իրենց հիվանդության ժամանակի համար, իրավունք ունեն հաստատված նորմայի կեսի չափով ոժանդակություն ստանալու: Իսկ առանց վարչություն գիտության բանվոր վարձելը ոժանդակություն այն պահանջից զրկվում են: Իսկ այն կառապանը վոր տեղեկանք կներկայացնի, թե իր հիվանդության ժամանակ վոք վոք չի աշխատել իր ձեռքի հետ, նա ոժանդակություն կստանա ընդհանուր հիմունքներով:

6. Հղիության ու ծննդաբերության առթիվ առաջ յեկած ժամանակավոր անաշխատունակության ոժանդակությունը տրվում է ֆիզիքական աշխատանքով զբաղվող անդամահինիերին 3 շաբաթ ծննդաբե-

րությունից առաջ և 8 շաբաթ հետո, իսկ մյուս անդամահինիերին և մասնակցող անդամահինիերին՝ ծննդաբերությունից 6 շաբաթ առաջ և 6 շաբաթ հետո աշխատավարձի կեսի չափով, բայց որակաճ 3 ռուբլուց վոչ ավելի:

Ծանոթություն 1.—Հղիության և ծննդաբերության ոժանդակություն ստացողները յեթե բռնվեն մի այնպիսի ծանր հիվանդությամբ, վոր հղիության հետ կապ չունի, իրենց ոժանդակության չափը՝ հիվանդության ժամանակամիջոցում կմեծանա մինչև դրույքը, վոր նշված է § 5-ի մեջ:

Ծանոթություն 2.—Հղիության և ծննդաբերության ոժանդակությունը տրվում է գանձարկղի այն անդամահինիերին միայն, վորոնք արտեղներին 3, իսկ անհատներին 6 ամսից վոչ պակաս գանձարկղին ապահովադրված են յեղել. այդ հաշվի վրա կատարել Բժշկ-Վերականգն-Հանձնաժողովի վորոշած ծննդաբերության ժամկետից սկսած:

Յեթե ծննդաբերությունը կանխահաճ է լինում, այսինքն բժշկներին ցույց տված ժամկետից առաջ, այդ հանգամանքը չի ջնջում ոժանդակության իրավունքը, թեև այդ բույսի համար ստաժը բավարար չլինի:

Ծանոթություն 3.—Յեթե ծննդաբերությունը կատարվել է բժշկներին ցույց տված ժամկետից առաջ, կամ հետո հղիության ոժանդակությունը տրվում է մինչև ծննդաբերության բույսն սկսած այն որից, յեթե բժշկը աղատել է նրան աշխատանքից. իսկ ծննդաբերությունից հետո ոժանդակությունը տրվում է ընդհանուր կարգով, այսինքն 8 կամ 6 շաբաթ:

Ծանոթություն 4.—Յեթե հղիությունը վերջանալիս ծնվում է մեռած յերեխա, ծննդաբերության առթիվ տրված ոժանդակությունն էլ կըմտվում է ծննդաբերությունից յերկու շաբաթ հետո:

Ծնվելուց 8 կամ 6 շաբաթվա ընթացքում յեթե յերեքան մեանի, ծննդաբերության ոժանդակութիւնն եւ կրճատվում եւ, բայց վոչ շուտ քան ծննդաբերութիւնից 2 շաբաթ հետո:

7. Գանձարկղի հաշվին կուրորտ կամ սանատորիա բուժման գնացողները՝ ունենալով մի տարվա ապահովագրական ստաժ՝ ոժանդակութիւնն առանում են այն դեպքում, յերբ վոր գնացողի խնամքի տակ գտնվողներն ապրելու միջոցներ չունեն: Ոժանդակութեան չափը վորոշվում ե Տ 5-ի համաձայն, բայց 1 ամսից ե 75 ուրլի գումարից վոչ ավելի:

Ծանոթութիւն.—Գանձարկղի հայեցողութեամբ, առանձին դեպքերում, ոժանդակութեան տեղ կարելի յետալ փոխառութիւն վերադարձնելու պայմանով:

8. ՏՏ 5-ի ե 6-ի համաձայն վճարելիք ոժանդակութեան չափը գտնում են գանձարկղի անդամի ապահովագրական աշխատավարձը բաժանելով նախընթաց յերկու որացուցային ամիսների բանվորական որերի թվի վրա:

9. Հիվանդութեան ոժանդակութիւնն ստանալու համար անհրաժեշտ ե կոմմունալ բժշկի կամ հիվանդանոցի տված տեղեկանքը (բյուրետին) ներկայացնել, վորով հաստատվում ե դիմողի անաշխատունակութիւնը, ցույց ե տրվում հիվանդութեան տեսակը ե անաշխատունակութեան ժամանակաշրջանը. իսկ հղիութեան ոժանդակութիւնն ստանալու համար պետք ե ներկայացնել բժշկական վկայական:

Ծանոթութիւն.—Արտելի անդամը, յերբ վոր անաշխատունակութեան պատճառով գործի չի գալիս, այդ մասին բյուրետին վրա նշվում ե ե վարչութեան անդամի ստորագրութեամբ աւարտելի կնիքով հաստատվում:

10. Ոժանդակութիւնը տրվում ե անաշխատունակութիւնը վերականգնելուց հետո, իսկ յերկարաձգվող հիվանդութեան ժամանակ՝ 15 որ մի անգամ:

11. Ոժանդակութիւն ստանալու դոկումենտները պետք ե առաջուց գանձարկղին հանձնել (վոչ ուշ, քան վճարման որից 2 որ առաջ) ստղագելու ե հաշվարկում կատարելու համար, ե յեթե դրանք սույն կանոններին համապատասխան են, վճարումը կատարվում ե ամենամոտիկ վճարման որը:

12. Յեթե ոժանդակութիւն ստանալու իրավունք տվող դոկումենտները գանձարկղին հանձնվում են, առանց հարգելի պատճառի, մի ամիս հետո (աշխատունակութիւնը վերականգնելուց), դրանք համարվում են իրենց ուժը կորցրած ե վճարման յենթակաչ են:

13. Գանձարկղն ոժանդակութիւն տալիս ե.

ա) անձամբ այն անդամին, վորին հասնում ե ոժանդակութիւնը,

բ) վորեւե անձնավորութիւն, յեթե սա յերաշխապորագիր ունի անդամից՝ հաստատված արտելի (ընկերութեան) վարչութեան կողմից կամ ЖАКТ-ից:

14. Գանձարկղի վարչութիւնն իրավունք ունի հիվանդի անաշխատունակութեան բնույթը ճշտելու ե նկատի ունենալով դրա աստիճանները՝ կրճատելու ե նույնիսկ բոլորովին դադարեցնելու ոժանդակութիւն տալը:

IV. ՈԺԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

ՅԵՐԵԽԱՅԻ ԾՆՆՈՂՅԱՆ ԱՌՔԻՎ ՏՐՎԱԾ ՈՒԺԱՆՈՂԱԿՈՒՔՅՈՒՆՆԵՐ

1. ՅԵՐԵԽԱՅԻ ԾՆՆՈՂՅԱՆ ԱՌՔԻՎ զԱՆՃԱՐԿՂԻ ԱՆՊԱՏԱՆՈՒՄԸ ԿԱՄ ՄԱՍՆԱԿԵՐՈՂ ԱՆՊԱՏԱՆՈՒՄԸ ՈԺԱՆՈՂԱԿՈՒՔՅՈՒՆ ՏՐՎՈՒՄ Ե 85 ՈՒՐԵՐՈՒ ՀԱՓԻՈՎ, ՎՈՐԻՅ 26 ՈՒՐԵՐԻՆ ՎՈՐԱԿԻ ՄԻԱՆՎԱԳ ՈԺԻԱ ՅԵՐԵԽԱՅԻ ԾՆՎԵԼՈՒՅ ԿԵՄՈՒ, ԻՍԿ 59 ՈՒՐԵՐԻՆ՝ ՎՈՐԱԿԻ ԱՆՊԱՏԱՆՈՒՄ՝ 9 ԱՄՍՎԱԾ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ, ԱՍՏԱԿԱՆ 6 Ո. 50Կ.:

2. ՅԵՐԵԽԱՅԻ ԾՆՆՈՂՅԱՆ ԱՌՔԻՎ ՄԻԱՆՎԱԳ 26 Ո. ՀԱՓԻՈՎ ՈԺԱՆՈՂԱԿՈՒՔՅՈՒՆ ՏՐՎՈՒՄ Ե զԱՆՃԱՐԿՂԻ ԱՆՊԱՏԱՆՈՒՄԸ ԿԱՄ ՄԱՍՆԱԿԵՐՈՂ-ԱՆՊԱՏԱՆԻ ԿԵՄՈՒ, ՎՈՐ զԱՆՎՈՂՈՒՄ Ե ՆՐԱ ԽՆԱՄՔԻ ԽԱԿ:

Ծանոթություն 1.—ՅԵՐԵ ԵՅԻ ԱՆՊԱՏԱՆԻ ԿԵՄՈՒ ԱՊԱՏԱՆՈՒՄԸ Ե ՍՈՑԻԱԿԱՆ, ՈԺԱՆՈՂԱԿՈՒՔՅՈՒՆ ՀԻ ՏՐՎՈՒՄ:

Ծանոթություն 2.—ՈԺԱՆՈՂԱԿՈՒՔՅՈՒՆ ՏՐՎՈՒՄ Ե ԵՅԻ զԵՄԻՆՈՒՄԸ, ՅԵՐԵ ԵՅԻ ԱՆՊԱՏԱՆԻ ԿԵՄՈՒ ԱՊԱՏԱՆՈՒՄԸ Ե ՍՈՑԻԱԿԱՆ ՎՈՐՈՒՄ Ե ՍՈՑԻԱԿԱՆ ՎՈՐՈՒՄ Ե ՍՈՑԻԱԿԱՆ ՎՈՐՈՒՄ:

1 և 2 ԿԵՄԵՐՈՒՄ ՆՉՎԱԾ ՈԺԱՆՈՂԱԿՈՒՔՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՈՒՆԵՆ ԵՅԻ ԱՆՊԱՏԱՆԻՆԵՐԸ ՄԻԱՅԻՆ, ՎՈՐՈՒՆՔ զԱՆՃԱՐԿՂԻՆ ԱՊԱՏԱՆՈՒՄԸ ԵՆ ՅԵՐԵԽԱՅԻ ԾՆՎԵԼՈՒՅ ՎՈՒՄ ԱՊԱՏԱՆ 6 ԱՄԻԱ ԱՌԱՅ ԱՆՊԱՏԱՆԻՆԵՐԸ, Ե 2-3 ԱՄԻԱ ԱՌԱՅ ԱՐԱԽԵԼԻՆԵՐԸ:

ԹԱՊԱՆ ՈԺԱՆՈՂԱԿՈՒՔՅՈՒՆՆԵՐ

1. ՅԵՐԵ ՎՈՐ ԱՊԱՏԱՆՈՒՄԸ ԿԱՄ ՆՐԱ ԽՆԱՄՔԻ ԽԱԿ զԱՆՎՈՂ ըՆՏԱՆԻՔԻ ԱՆՊԱՏԱՆԻՅԻՆ ԱՆՎՈՂ ՄԵԼԸ:

ՆՈՒՄ Ե, ՆՐԱՆՑ ԹԱՊԱՆ ՆԱԿԱՍՈՒՄ Ե ՎՃԱՐՎՈՒՄ ԹԻ ՄԵՆԻՐԻ Ե ԹԻ ՎՈՐՈՒՄԻ ՆԱՄԱՐ ՏՐՎԱԾ ԱՆՎՈՂ ԱՆՊԱՏԱՆՈՒՄԸ:

2. ՄԱՆՎԱՆ Ե ԹԱՊԱՆ ԱՌՔԻՎ ՆԱԿԱՍՈՒՄ ՀԻ ՏՐՎՈՒՄ ԱՅԻ զԵՄԻՆՈՒՄ, ՅԵՐԵ ԽՆԱՄՔԻ ԽԱԿ զԱՆՎՈՂ ՎՈՒՄ ԱՊԱՏԱՆԻ ԱՆՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒՄ ՀԻ ՅԵՐԵ ԱՊԱՏԱՆԻՆԵՐԸ:

ՊՐՈՏԵԿ ՅԵՐՎ ՎԱՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲՈՒԺՈՒՄ

ԱՊԱՏԱՆՈՒՄԸ (ԲԱՅՑ ՎՈՒՄ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԱՆՊԱՏԱՆԻՆԵՐԸ) ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԲԺՂԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒՄԸ (ԱՍՏԱՆԻՆԵՐ, ԱԿՆՈՑՆԵՐ, ՄԱՐԿՈՒ ԱՐԿԵԱՍՏԱԿԱՆ ՎԵՐՋԱՎՈՐՈՒՄԸ Ե ԱՅԻՆ) Ե ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲՈՒԺՈՒՄ (ՎՈՐ ՆԱԽԱՍՏԱՆՈՒՄԸ ՀԻ ՅԵՐԵ ՂՐՋԱՌԱԾԻՆԻՆԵՐԻ ԿԵՄ ԿԱԿԱԾ ԱՊԱՏԱՆԱԳՐՈՒՄԸ, ՎՈՐ ԿԵՄԱԾ ԿԵՄԻ ԲԺՂԿԱԿԱՆ զՈՒՄԸ ԱՆՊԱՏԱՆԻՆԵՐԻ ՎՈՒՄ. ՈԺԱՆՈՂԱԿՈՒՔՅՈՒՆ ՏՐՎՈՒՄ Ե ԲՈՒԺԱԿԱՆ ԿԵՄԱՐԿԻՅ ԿԱՂԻՎՈՒՄ ԲԵՐԵԼԻՆ՝ ԱՐԿԵԻ 500/0-ԻՅ ՎՈՒՄ ԲԱՐՃՐ Ե 15 ՈՒՐԵՐՈՒՄ ՎՈՒՄ ԱՎԵԼԻ յՈՒՐԱՔԱՆՆՈՒՄ ԱՌԱՆՃԻՆ զԵՄԸ ԿԱՄԱՐ:

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿ ՎՏԱՆԵՐ

ԳԱՆՃԱՐԿՂԻՆ ՄԻ ՏԱՐՈՒՄ ՎՈՒՄ ԱՊԱՏԱՆ ԱՊԱՏԱՆՈՒՄԸ ԱՆՊԱՏԱՆԻՆԵՐԻ ԿԱՄ ՄԱՍՆԱԿԵՐՈՂ-ԱՆՊԱՏԱՆԻՆԵՐԻ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ՈԺԱՆՈՂԱԿՈՒՔՅՈՒՆ ԱՍՏԱՆԱԿ (ՅԵՐԵ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԱՆՊԱՏԱՆԻՆԵՐԻ ՄԵՂ ԽՆՏԱՆՈՒՄԸ, ՅԵՐԵ ՈՒՆԵՐՈՂ ՎՈՒՄ) ՅԵՐԵ ՎՈՐ ԿԵՄ ԽՆՏԱՆՈՒՄԸ ԱՊԱՏԱՆՈՒՄԸ ԿԱՆՎՈՒՄ Ե ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ՄԵՂ ԽՆՏԱՆԻ ԺԱՌԱՅՈՒՔՅԱՆ, ԿԱՄ ՎՈՐՈՒՄԸ ԿԱՄԱՐ ԿԱՄ:

տարելու յե գնացել, վորոնք նրան հնարավորութիւն
չեն տալիս արհեստով զբաղվելու, բայց ամեն անգամ
գանձարկղը հատուկ վորոշում պետք ե կայացնե ե
գանձարկղի հայեցողութեան թողնե ոժանդակութեան
չափ վորոշելը, վոր սակայն 15 ուրբուց բարձր չի
կարող լինել:

Դժբախտ պատահարներ

Գանձարկղի անդամներն ու անդամ-մասնակցող-
ները, վորոնք գանձարկղին ապահովագրված են 6 ամ-
սից վոչ պակաս, յեթե տարեբային աղետներ (հրդեհ,
հեղեղ, ե այլն) ժամանակ տուժել են ե սուր կարիք
ունեն, կարող են անվերադարձ ոժանդակութիւն ստա-
նալ գանձարկղի վարչութեան վորոշմամբ:

Ոժանդակութեան գումարը վորոշում ե գանձար-
կղի վարչութիւնը յուրաքանչիւր դեպքում առանձնա-
պես, բայց 35 ուրբուց բարձր չի կարող լինել:

V. ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ՈՒՄՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՇՄԱՆ- ԴԱՄՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ՎՈՐԲՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍԱՐ

Ոժանդակութիւն ստանալու կարգը

1. Հաշմանդամութեան համար ժամանակավոր ո-
ժանդակութիւն ստանալու իրավունք ունեն գանձար-
կղի այն անդամներն ու անդամ մասնակցողները, վո-
րոնք, համաձայն Քննչական Մասի հետախուզական
ակտի, ապրելու ուրիշ միջոցներ չունեն, բացի գան-
ձարկղի կողմից լինելիք հնարավոր ոժանդակութիւն-

ների: Ոժանդակութիւն ստանալու համար պահանջ-
վում ե գանձարկղին առնվազն 3 տարվա անընդհա-
տական անդամութեան ստաժ ե առաջին կամ յերկ-
րորդ խմբակի հաշմանդամութեան վկայական, վոր վո-
րոշված ե լինում առ բաժնի Բժշկ. Վերաբնն. Հանձ-
նաժողովը:

2. Գանձարկղի անդամը կամ անդամ-մասնակցողը,
յեթե մեռնի, նրա ընտանիքը՝ կինը ե յերեխաներն իրա-
վունք ունեն ստանալու ընտանիքի անդամութեան մահ-
վան առթիվ տրվելիք ժամանակավոր ոժանդակու-
թիւնը, պայմանով վոր այդ անդամն ունեցած լինի
նախորդ հոգավածում մասնանշված ապահովագրական
ստաժը:

Ծանոթութիւն.—Բացառիկ դեպքերում, ծայրահեղ հարեքի
ժամանակ, վոր քննչական ապարատի հետախուզու-
թիւնը հաստատել ե, ոժանդակութիւն կարելի յե
տալ նաե առանց նկատի առնելու վորոշված ստաժը:

Ոժանդակութիւն ստանալու համար պետք ե
գանձարկղի վարչութեան դիմում ներկայացնել առդիր
թղթերով այն մասին, ինչ վոր նախատեսնված ե
§ 1-ի մեջ Բժշկ. Վերաբնն. Հանձ. յեղրակացութեամբ
ե այն մասին, ինչ վոր նախատեսնված ե § 2-ով,
նաե մահվան մասին քաղվածքի կոպիան ե մեռնողի
խնամքի տակ գտնվողների վիճակի մասին ЖАК-ի
տեղեկանքը:

4. Հաշմանդամներին ե վորրերին ոժանդակու-
թիւն տրվում ե 6 ամսվա ընթացքում:

Ծանոթութիւն.—Հաշմանդամութեան ե վորրութեան ոժան-
դակութիւն ստացողներին տրվում ե ձրի բժշկական
ռզնութիւն պենսիա ստանալու ժամանակաշրջանի
ընթացքում:

5. Ոժանդակությունը հաստատուած և հետեյալ չափերով.

առաջին խմբակի հաշմանդամների համար, ամսական 20 ռուբլի.

յերկրորդ խմբակի համար՝ ամսական 15 ռ. իսկ վորբեայրության և վորրության համար՝ 10 ռուբ. կատանա այն ընտանիք, վոր մի հոգի ունի անաշխատունակ, և ամսական 15 ռուբ. այն ընտանիքը, վոր յերկու և ավելին ունի:

Ծանօթություն 1.— ընտանիքի անաշխատունակ անդամ համարվում են յարինբը, վորոնք թեև աշխատունակ են, բայց 16 տարեկանից պակաս յերեխաներ ունեն: Ընտանիքի անդամների վերաբերմամբ վրվում և այս պայման, վոր ի բաց առյալ յերեխաները, ընտանիքի, անդամը մեռնողի խնամքի տակ յեղած լինի առնվազըն մեկ տարի:

Ծանօթություն 2.— Յեթե Գնչական Բաժնի հետախուզությունը յերևան բերե ծայրահեղ կարիք ունեցողներին, այդ դեպքում ոժանդակություն կարելի յի տալ նաև յերրորդ խմբակի հաշմանդամներին հաստատուած միևնույն կարգով, այս դեպքում ոժանդակություն կարելի յի տալ նաև յերկրորդ խմբակի հաշմանդամներին հաստատուած միևնույն կարգով, այս դեպքում ոժանդակության չափը վորոշվում և ամսական 10 ռուբլի գումարով:

6. Հաշմանդամների շարքը փոխադրվելու րոպեից սկսած ապահովագրվածները համարվում են դանձարկղի անդամների թվից հեռացած:

Հաշմանդամները գանձարկղի անդամության պայմաններ պահում են

7. Անդամները և անդամ-մասնակցողները, վորոնք ճանաչվում են իբրև հաշմանդամ, կարող են դան-

ձարկղի անդամության իրենց բոլոր իրավունքները պահել (ոժանդակություններ, փոխադրություններ, ապահովագրական ստաժ, սոցիալ-կենցաղային ապաստանություն) շարունակելով անդամության և ապահովագրության համար ընդհանուր կարգով հաստատուած պայմանները (մինիմում 60 ռուբլուց վոչ պակաս ապահովագրելիք աշխատավարձ) այս կրճատումով միայն, վոր ոժանդակություն չի տրվում այնպիսի անաշխատունակության առթիվ, վոր իր հաշմանդամությունն առաջացնող հիվանդության շնորհիվ և տեղի ունեցել:

8. Նախորդ հոգվածի համաձայն, գանձարկղի իրենց անդամությունը պահող հաշմանդամ-թոշակառուները յեթե իրենց հաշմանդամությունն առաջացնող հիվանդության շնորհիվ ժամանակավորապես կորցնեն աշխատունակությունն, իրավունք ունեն թոշակի չորտագործված ոժանդակությունները ստանալ վորոշ սահմաններում և վորոշ պայմաններով, վորոնք հիմնական կանոնադրության մեջ հաստատուած են, մինչև լրիվ չափով (6 ամիս) ոգտագործին հաստատուած թոշակի (ոժանդակության) իրենց իրավունքը, թեև աշխատունակության այդ կորուստը տեղի յի ունեցել ընդմիջումներով:

9. Հաշմանդամ անդամները և անդամ-մասնակցողները թոշակի իրավունք ստանում են այն պայմաններում միայն, յեթե իրենց յեկամուտի բոլոր աղբյուրների գումարը չի գերազանցում գանձարկղի թոշակային ոժանդակության դրույքի բարձրագույն չափը՝ ամսական 20 ռուբլի: Մեռնող անդամների և անդամ-մասնակցողների ընտանիքները կարող են վորբե-

վայրության և վորբության ոժանդակություններին՝
ոգտվել, յիթի իրենց ընդանուր յեկամուտը ոժանդա-
կության բարձագուլյն չափից՝ ամսական 15 ուրբուց
ափելի չի:

Հաւանդամների յեվ վորբերի Բուժական ոգնությունը

10. Հաշմանդամ ընդունված անդամներն ու ան-
դամ մասնակցողները, վորոնք թոշակի ոժանդակու-
թյուն են ստանում, ինչպես նաև մեռնող անդամների
և անդամ-մասնակցողների ընտանիքները, վորոնք վոր-
բության ոժանդակություն են ստանում, ստանում են
նաև, գանձարկղի հաշվին, ձրի բուժական ոգնություն՝
գանձարկղի սահմանած չափերով, ոժանդակություն և
թոշակ ստանալու ամբողջ ժամանակաշրջանի ընթաց-
քում:

11. Անդամներն ու անդամ մասնակցողները, ինչ-
պես նաև մեռնող անդամների և անդամ-մասնակցող-
ների ընտանիքները, վորոնք հաշմանդամության և
վորբության ժամանակավոր ոժանդակություններ են
ստանում, սահմանված ոժանդակության ժամկետը
վերջանալիս, հետագայում ել պահում են գանձարկղի
հաշվին բուժական ոգնություն ստանալու իրավունքը,
յիթի իրենց նյութական աղքատ դրությունը դեռևս
շարունակվում է: Այս դեպքում, նրանց նյութական
դրությունը և առողջական վիճակը պարբերաբար ըս-
տուգման և յենթարկվում յերեք ամիսը մեկ անգամ հե-
տաքննություն կատարելով և Բժշկա-Վերաքննիչ Հանձ-
նաժողովի կողմից հաճախակի այցելություններ ա-
նելով:

12. Անդամներն ու անդամ-մասնակցողները, ինչ-
պես նաև մեռնող անդամների և անդամ-մասնակցող-
ների ընտանիքները, յիթի ոժանդակություն չեն ստա-
նում, վորովհետև սահմանված ապահովագրական ստա-
ժը չունեն, բայց վերին աստիճանի ծանր նյութական
դրության մեջ են գտնվում, իրավունք ունեն գան-
ձարկղի հաշվին ձրի բուժական ոգնություն ստանալու
այն պայմանով, վոր պարբերաբար, 3 ամիսը մեկ ան-
գամ իրենց նյութական դրությունը ստուգման յեն-
թարկվի. իսկ հաշմանդամները պետք է ներկայացնեն
Բժշկա-Վերաքննիչ Հանձնաժողովի վերստուգումն ի-
րենց հաշմանդամության մասին:

13. Գանձարկղի անդամներն ու անդամ-մասնակ-
ցողները, վորոնք հաշմանդամ են, հաշմանդամության
պատճառով անդամակցության կազմից հեռացված են
և նյութական դրության պատճառով ել հաշմանդամու-
թյան ոժանդակություն ստանալու իրավունք չունեն,
կարող են գանձարկղի հատուկ վորոշմամբ՝ յուրա-
քանչյուր դեպքում առանձնապես՝ բուժական ոգնու-
թյուն ստանալու իրավունքը (բուժական կարտ) պա-
հել իրենց հաշվին:

Հաւանդամության դոկումենտները յեվ յուժա- կան ոգնությունը

14. Գանձարկղի ապահովագրության տակ գրա-
նըվող հաշմանդամներին և վորբերին (այրիներին)
տրվում է թոշակի հատուկ գրքույկ և ընդհանուր կեր-
պով հաստատված բուժական կարտ, ինչքան ժամանակ
վոր գրանք ոժանդակություն են ստանում:

15. Գանձարկղի ապահովագրության հաշմանդամներն ու վորքերը, վորոնք կամ ձրի կամ արտոնյալ բուժական ոգնությունն են ստանում, բացի բուժական կարտից, ունեն մասնավոր վկայական:

16. Թե թոշակի գրքույկը և թի վկայականը հաշմանդամներին և վորքերին իրավունք չեն տալիս վորեն մասնավոր կենցաղային արտոնություն վայելիլու (բնակարանի վարձի, հիմնարկի վարձի գեղջ, և այլն):

VI. ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅԱՆ ՈԺԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1. Գործազրկության ոժանդակություն կարող են ստանալ այն մասնակցողները, վորոնք ապահովագրված են գանձարկղի անդամի կողմից, վոր իրավաբանական անձնավորությունն է, և վորոնք ունեն գանձարկղի առնվազն 3 տարվա ապահովագրական ստաժ:

2. Գործազրկության ոժանդակությունը տրվում այն դեպքերում, յերբ ընդհանուր արհեստանոցում աշխատող արտելը (կամ ընկերությունը) լուծարքի յի յեն թարկվում, առաջ և գալիս գործազրկություն և դրանք գանձարկղի անդամներ են:

Գործազրկի անդամին կամ նրա հետ ապրող իր ընտանիքի անդամներին ոժանդակություն տրվում է բացառապես այն պայմանով միայն, վոր նա յեկամուտի կամ վաստակի վորեւե այլ աղբյուր չունի բացարձակապես:

3. Ամսական ոժանդակության չափը վորոշված է 15 ուրբի նրանց համար, վորոնց խնամքի տակ 1-2 հոգի կա, 20 ուրբի՝ 3-4 հոգի և 25 ուրբի՝ 5-ից ա-

վելի: Գործազրկության ոժանդակություն չի տրվում մենակ տնդամներին (տղամարդ), իսկ մենակ կին անդամներին տրվում է ամսական 10 ուրբի ոժանդակություն:

4. Գործազրկության ոժանդակությունը տրվում է 3 ամսվա համար, սկսած գործազրկության յերկրորդ ամսից, յուաքանչյուր ամսի վերջին, յԱԿՏ-ից համապատասխան տեղեկանք ներկայացնելիս, կամ տեղում հետաքննություն կատարելուց հետո:

Յեթե գործազրկի անդամը կամ նրա ընտանիքի մասնանշված ժամկետը լրանալուց առաջ գործի մըտնեն, այն ժամանակ ոժանդակությունը կըձատվում է. իսկ յեթե անդամը գործի մտնի ամսի յերկրորդ կեսին, այն ժամանակ ոժանդակությունը կտրվի կես ամսվա համար:

5. Գործազրկության ոժանդակություն ստացող նախկին անդամներն ազատվում են ամսավճար տալուց և ոժանդակություն ստանալու ժամանակաշրջանում պահում են բուժական ոգնություն ստանալու իրավունքը:

VII. ՓՈԽԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Փոխառվություն տրվում է առանձին անդամների և անդամ-մասնակցողների, վորոնք սահմանած կարգից վոչ պակաս ապահովագրված են գանձարկղին:

2. Փոխառություն տրվում է անդամներին հետևյալ դեպքերում.

ա) Դժբախտության, հրդեհի, կողոպուտի և այլ դեպքերում:

բ) Ընտանեկան իրադարձությունների ժամանակ (ծնունդ, մահ և այլն)։

գ) Անհրաժեշտ արձակուրդի կամ սանատորիա և կուրորտ բուժման գնալիս։

դ) Յեթե կառավարի ձին սատկի։

յե) Ձեռք բերելու համար առաջնակարգ անհրաժեշտություն ներկայացնող առարկաներ, յեթե զրանց սուր կարիք ե զգացվում։

զ) Մեծ անհրաժեշտություն ներկայացնող այլ դեպքերում։

3. Փոխառություն տրվում ե 100 ռուբ. վոչավելի գումարով (բայց վոչ ավելի ամսական միջին աշխատավարձից) և 3-4 ամսից վոչ ավելի ժամկետով։

4. Նոր փոխառություն կարելի յե տալ հին փոխառությունը լրիվ մարելուց 3 ամիս հետո միայն։

5. Տրված փոխառության համար վերցվում ե 6% տարեկան, վորպեսդի կարելի լինի հնարավոր կորըստից ապահովագրել փոխառության ֆոնդը։

6. Փոխառություն տրվում ե անդամներին միայն վարչության յերաշխավորությանբ այն արտելի կամ ընկերության, վորին պատկանում են փոխառություն վերցնողները. իսկ անդամ-մասնակցողներին փոխառություն տրվում ե մինչև 50 ռ. գումարի համար մեկ, և 50-ից ավելի բարձր գումարի համար յերկու անձնավորության յերաշխավորությանբ։

7. Փոխառություն ոտանալ ցանկացողները այդ մասին գանձարկղին դիմում են ներկայացնում հիշատակելով ազգանունը, արտելի կամ ընկերության ա-

նունը, փոխառության նպատակն ու չափը, և փոխառությունը մարելու ժամկետն ու յեղանակը։

Դիմումին պետք ե կցել. ա) դոկումենտներ, վորոնք ապացուցեն դիմումի մեջ դրված փաստերը (անդամների համար՝ արտելի կամ ընկերության վարչության հաստատումը), բ) արտելի կամ ընկերության վարչության յերաշխավորագիրը կամ այլ յերաշխավորողների գրությունը՝ սահմանված ձևով և գ) անդամի պարտավորությունը։

8. Գանձարկղն իրավունք ունի գումարը կամ փոխառության ժամկետը փոխել, ինչպես նաև փոխառությունը բոլորովին մերժել նկատի ունենալով կարիքավորության աստիճանը, անդամի աշխատավարձի չափը, յերաշխավորողների վճարունակությունը, ինչպես նաև փոխառության ֆոնդի սպառումը։

9. Յյուրաքանչյուր տվյալ դեպքում փոխառության ընդհանուր գումարը, վոր տրվում ե արտելների կամ ընկերությունների անդամներին, չի կարող արտելի կամ ընկերության մուծած ամսավճարի $\frac{1}{3}$ -ից ավելին լինել։

10. Փոխառությունը մարելու վոչ մի հետաձգում չի թույլատրվում։

11. Յեթե ժամկետին չվճարվի, փոխառության չվճարված մասի վրա ավելանում ե փոխառության ժամկետանց գումարի որական 0, 1% -ի չափով տույժը։

12. Փոխառություն վերցնող անդամը յեթե հերթական վճարման ժամկետից մինչև 7 որ հետո չկարողանա մարել իր պարտքը, այն ժամանակ փոխառության չմարած մասը, տուժով հանդերձ, բռնագանձ-

վում և արտելից կամ ընկերությունից, վոր փոխառության համար յերաշխավորել և:

13. Յեթե արտելից կամ ընկերությունները փոխառության համար տված իրենց յերաշխավորության պարտքերը չկարողանան իր ժամանակին վճարել, արտելի կամ ընկերության անդամները նոր փոխառություն ստանալու իրավունքը կորցնում են մինչև իրենց պարտքերը մարելը:

14. Մասնավոր մարդկանց յերաշխավորությամբ փոխառություն ստացող անդամ-մասնակցողները յեթե իր ժամանակին չկարողանան մարել փոխառությունները, մշտապես կամ վորոշ ժամանակով զրկվում են նոր փոխառություն ստանալու իրավունքից:

15. Յեթե վորևե անդամ արտելից կամ ընկերությունից հրաժարվի, փոխառության չվճարված մասի համար պատասխանատու յե արտելը կամ ընկերությունը, վոր յերաշխավորություն և տվել:

16. Իր ժամանակին չվճարված փոխառության պարտքերը բռնադանձվում են դատական հրամանի կարգով:

17. Յեթե փոխառություն ստացողներից վորևե մեկը վերադարձնելուց առաջ մեռնի, այն ժամանակ նկատի առնելով նրա ընտանիքի նյութական դրությունը, կարելի յե այդ պարտքը փոխառության կապիտալի հաշվին գրել:

Ց Ա Ն Կ

I. Ապահովագրության պայմանները	5
II. Բուժական Ոգնություն	10
III. Ոժանդակություններ ժամանակավոր անաշխատունակության համար	11
IV. Ոժանդակության լրացուցիչ տեսակները	18
Յերեսայի ծննդյան առթիվ տրված ոժանդակությունը	18
Թաղման ոժանդակությունը	18
Պրոտեզ և մասնագիտական բուժում	19
Կարմիր բանակ մտնելը	19
Դժբախտ պատահարներ	20
V. Ժամանակավոր ոժանդակություն հաշմանդամության և վորբության համար	20
VI. Գործազրկության ոժանդակությունները	26
VII. Փոխառություններ	27

ՀՀ Ազգային գրադարան

ML0210160

200

ԳԻՆԸ 50 ԿՈՊ.